

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТАМГЫН ГАЗАР
ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГАА,
ХӨГЖЛИЙН ХҮРЭЭЛЭН

АХМАД НАСТНЫ ТӨРӨЛЖСӨН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ
ТӨВИЙН ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ТАЛААРХ ХАРЬЦУУЛСАН
СУДАЛГАА

Судалгааны төрөл: Харьцуулсан судалгаа
Судалгааны код: СТ-24/226
Хугацаа: 2024.12.11

ЗАХИАЛАГЧ: УИХ-ын гишүүн Д.Энхтуяа

Хянасан: ПСХХ-ийн Эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга Д.Онолт

Судалгаа удирдсан: ПСХХ-ийн Судалгааны хэлтсийн дарга П.Түмэнцэцэг

Судлаач: Б.Батцэцэг, Э.Дашзэгвэ, Д.Жигваагүнсэл,
О.Нарантуяа, Р.Оргилмаа

АГУУЛГА

Удиртгал	3
Судалгааны хураангуй	4
1.Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төвийн үйл ажиллагааны менежмент	6
2.Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төвийн барилга, байгууламж, орчны тохижилт, дэд бүтцийн стандарт	13
3.Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төвийн хүний нөөцийг бэлтгэх давтан сургах	25
4.Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төвийн үйл ажиллагааны санхүүжилт	30
Ашигласан материал	35

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1: ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон, Монгол Улсын АНТАУТ-ийн Харьцуулалт	5
Хүснэгт 2: Их Британи Улсын асрамжийн газрын төрөл, тэдгээрийн үйлчилгээ	8
Хүснэгт 3: БНСУ-ын ахмадын асрамжийн газрын ажилтнуудын орон тоо	10
Хүснэгт 4: Япон Улсын асрамжийн газрын хүний нөөцийн стандарт (29 хүртэлх үйлчлүүлэгчтэй асрамжийн газарт)	11
Хүснэгт 5: ХБНГУ-ын асрамжийн газрын барилга байгууламжид тавигдах доод стандарт	13
Хүснэгт 6: БНСУ-ын ахмадын асрамжийн газарт тавих үндсэн шаардлага	21
Хүснэгт 7: БНСУ-ын асрамжийн газрын орон зайн бүс ба шаардлагатай өрөөнүүдийн тохиргооны систем	22
Хүснэгт 8: БНСУ-ын асрамжийн газрын тусгай стандарт	22
Хүснэгт 9: Япон Улсын асрамжийн газрын барилга, байгууламжийн стандарт	24
Хүснэгт 10: Мэргэшсэн сувилахуйн мэргэжилтэн бэлтгэх, давтан сургалтын талаарх мэдээлэл	25
Хүснэгт 11: Асрамжийн газруудын санхүүжилтийн эх үүсвэр	30

ТОВЧИЛСОН ÜГИЙН ЖАГСААЛТ

АНТАУТ	Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төв
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс
НХАУ	Нийгмийн халамжийн асрах үйлчилгээ
НХтХ	Нийгмийн халамжийн тухай хууль
ТЗБ	Төрийн захиргааны байгууллага
ТЗТБ	Төрийн захиргааны төв байгууллага
УИХ	Улсын Их Хурал
ХБНГУ	Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс
ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
ХХҮЕГ	Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар

УДИРТГАЛ

УИХ-ын гишүүн Д.Энхтуяагийн захиалгаар “Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төвийн эрх зүйн зохицуулалтын талаарх харьцуулсан судалгаа”-г Парламентын судалгаа, хөгжлийн хүрээлэнд гүйцэтгэв.

Судалгааны зорилго: Улс орнуудын ахмад настны төрөлжсөн (олон хувилбарт) асрамжийн үйлчилгээний төвийн эрх зүйн зохицуулалтын онцлог, ижил төстэй байдлыг харьцуулан судлах.

Судалгааны хамрах хүрээ, бүтэц: Захиалагчаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу ХБНГУ, БНСУ, Их Британи, Япон болон Монгол Улсын ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төв (АНТАҮТ)-ийн үйл ажиллагааны дараах үндсэн асуудлуудыг хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжийн хүрээнд нь харьцуулан судаллаа. Үүнд:

1. АНТАҮТ-ийн үйл ажиллагааны менежмент (Удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц, харьяалал гэх мэт);
2. АНТАҮТ-ийн барилга, байгууламж, орчны тохижилт, дэд бүтцийн стандарт;
3. АНТАҮТ-ийн эмч, асрагч, сувилагч зэрэг мэргэшсэн ажилтнуудыг бэлтгэх, давтан сургах;
4. АНТАҮТ-ийн үйл ажиллагааны санхүүжилт зэрэг асуудлыг зохицуулж буй хууль тогтоомжийн хүрээнд нь харьцуулан судласан.

Судалгааны бүтцийн хувьд асуудал тус бүрийг нэг бүлэгт багтаан дээрх дарааллын дагуу бүлэглэж, тухайн асуудлаарх ХБНГУ, БНСУ, Их Британи, Япон, Монгол улсуудын эрх зүйн зохицуулалтыг харьцуулсан байдлаар оруулсан болно.

Судалгааны арга зүй: Судалгааг тухайн улсын холбогдох хууль тогтоомж болон АХБ зэрэг олон улсын байгууллагын санхүүжилттэй судалгааны төслийн ажлын тайлан, зөвлөмж, болон бусад байгууллага, эрдэмтэн судлаачдын бүтээлд судалгааны захиалга болон удирдамжид заасан чиглэлийн дагуу холбогдох мэдээллийг харьцуулан судлах, нэгтгэн дүгнэх арга зүйг ашиглан гүйцэтгэв.

Түлхүүр үг: *ахмад настан, төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээ ахмад настны төрөлжсөн (хувилбарт) асрамжийн төв*

Keywords: *elderly, specialized care service, specialized care service for elderly*

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Энэхүү судалгаанд харьцуулан судалсан ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон зэрэг улсууд Ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний ерөнхий болон тусгай шаардлага, барилга байгууламжийн стандартыг нарийвчлан тогтоож, мөрдүүлдэг байна.

Нийтлэг байдлаар төр, хувийн хэвшил болон ашгийн бус байгууллагын аль аль нь энэхүү үйлчилгээг үзүүлж болох бөгөөд тухайн үйлчилгээний ерөнхий болон тусгай шаардлага, барилга байгууламжийн стандарт, норм, шалгуурыг хангасан хэн боловч тусгай зөвшөөрлийн үндсэн дээр ахмад настны төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний төв (АНТАУТ) ажиллуулах боломжтой ажээ. ХБНГУ, Их Британи улсуудын асрамжийн газрын үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалт харьцангуй нарийвчилсан, тодорхой байгаа бол Монгол Улсын энэ талаарх зохицуулалт хэт ерөнхийлсөн байна.

ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон Улсын АНТАУТ-ийн тусгайлсан стандартад өрөөний талбайн хэмжээ, байрлал, тоног төхөөрөмж, гэрэлтүүлэг, саадгүй нэвтрэх боломж болон бусад нэмэлт тоноглолуудын талаар нарийвчлан тусгадаг байна. Монгол Улсын хувьд АНТАУТ-ийн тусгай стандарт байхгүй боловч үйлчилгээний ерөнхий стандарт, жишиг болгон адилтгаж хэрэглэж болох гадаад орчин, барилга, байгууламжийн 2 стандарт баталсан байдаг ажээ.

ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон Улсад АНТАУТ-ийн хүний нөөцийг бэлтгэх үндсэн болон давтан сургалтын хугацаа, хэлбэр, агуулгыг тодорхой тусгасан зохицуулалт байдаг. Тухайлбал, ХБНГУ, Их Британи, Япон Улсад АНТАУТ-ийн ажилтнууд нь тусгай зөвшөөрөл буюу лицензтэй байх ба лицензийг сунгах, кредит оноогоор үнэлэх, мэргэшлийн ур чадварыг тогтмол нэмэгдүүлэх тогтолцоо бүрдэж тогтсон байна. Монгол Улсад гэрээр асаргааны үйлчилгээ үзүүлж буй этгээдийг хамруулах асаргаа, сувилгаа, асрамжлах үйлчилгээний ур чадвар олгох түр сургалт, тус сургалтын агуулга, хамрагдах болзол, нөхцөлийг зохицуулсан журам үйлчилдэг. Гэвч АНТАУТ-ийн хүний нөөцийг бэлтгэх, давтан сургахтай холбоотой тусгайлсан зохицуулалт байхгүй байгаа бөгөөд Эрүүл мэндийн тухай хуульд заасан эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний ерөнхий зохицуулалтын хүрээнд явагдаж байгаа болно.

ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон Улсад АНТАУТ-ийн хосолмол санхүүжилтийн хэлбэрийг өргөн ашигладаг. Өөрөөр хэлбэл АНТАУТ нь төр, хувийн хэвшил болон даатгалын санхүүжилтийн эх үүсвэртэй байдаг. Монгол Улсын тухайд, АНТАУТ өмчийн хэлбэрийн хувьд төрийн болон орон нутгийн, хувийн, төрийн бус байгууллагын гэсэн ямар ч хэлбэртэй байсан төрийн санхүүжилт давамгайлсан байдалтай байна. АНТАУТ-д Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын баталсан нэг үйлчлүүлэгчид ногдох зардлын нормативаар тооцон төрөөс санхүүжилт олгодог. Түүнчлэн тухайн АНТАУТ-д асруулагч өндөр настны тэтгэврийн 30 хувийг тухайн асрамжийн байгууллагад олгох зохицуулалттай.

Дээрх улс орнуудын АНТАУТ-ийн үйл ажиллагааны харьцуулалтыг дараах хүснэгтээс харна уу.

Хүснэгт 1: ХБНГУ, Их Британи, БНСУ, Япон, Монгол Улсын АНТАУТ-ийн Харьцуулалт

Улс	Удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц	Барилга байгууламжийн стандарт	Хүний нөөц бэлтгэх, сургах	Санхүүжилт
ХБНГУ	Төвлөрсөн болон салбарласан удирдлагын бүтэцтэй	Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журам (Regulation on Minimum Standards for Nursing Homes) ¹	3-6 жил мэргэжлийн сургалтад хамрагддаг, лиценз сунгалттай	Төрийн, хувийн хосолсон санхүүжилт
Их Британи	Бүртгэлтэй менежер, орон нутгийн удирдлага	Асрамжийн газарт баримтлах суурь стандарт (Fundamental standards) ба Ахмад настны асрамжийн газарт баримтлах Үндэсний доод стандарт (National Minimum Standards for Care Homes for Older people) ²	5 түвшний мэргэжлийн хөтөлбөр	Төр, хувийн даатгал, үйлчлүүлэгчийн оролцоо
БНСУ	Улс, хот, хувийн болон дүүргийн асрамж	Ахмадын асрамжийн газарт тавих үндсэн шаардлага болон тусгай стандарт	Давтан сургалт 18-30 цаг, мэргэжлийн хяналт	Төрийн, хувийн хосолсон санхүүжилт
Япон Улс	Мужийн захиргааны хяналтад байдаг.	Асрамжийн барилга байгууламжийн стандарт	3 жилийн сувилахуйн боловсрол	Төрийн (25%), орон нутгийн (45%), хувийн (10-30%) тус тус санхүүжилттэй.
Монгол Улс	Төрийн, хувийн, бус байгууллагын өмчийн төрөл, хэлбэртэй байж болно.	Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээний нийтлэг шаардлага MNS 5823:2016-г мөрддөг. Асрамжийн газрын арилга байгууламжийн нарийвчилсан стандартгүй боловч MNS 6055:2009, MNS 6056:2009 стандартыг мөрдөх боломжтой.	Түр хугацаатай болон асаргаа, сувилгааны ерөнхий мэргэжил, мэргэшил	Төрийн санхүүжилт давамгайлдаг. Нэг үйлчлүүлэгчид ногдох зардлын нормативаар тооцдог. Үйлчлүүлэгчийн тэтгэврийн 30%-ыг асрамжийн газарт олгодог.

¹ Асрамжийн газрын барилгын доод стандартын хууль (HeimMindBauV) <https://n9.cl/gyt9f>

² https://www.dignityincare.org.uk/_assets/resources/dignity/csipcomment/csci_national_minimum_standards.pdf

1. АХМАД НАСТНЫ ТӨРӨЛЖСӨН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МЕНЕЖМЕНТ

1.1. Холбооны Бүгд Найрамдах Герман улс

Герман Улсын ахмад настны асрамжийн газрын үйл ажиллагаатай холбоотой үндсэн зохицуулалт нь “Асрамжийн газрын хууль” (Heimgesetz (HeimG))³ юм. Тус хуульд зааснаар **Асрамжийн газар** нь Холбооны гэр бүл, ахмад настан, эмэгтэйчүүд, залуучуудын асуудал эрхэлсэн яам (BMFSFJ), орон нутгийн засаг захиргааны хяналтын дор ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, асаргаа шаардлагатай насанд хүрэгчдэд зөвшөөрөгдсөн мэргэжлийн сувилахуйн болон асрамжийн үйлчилгээг үзүүлэх үүрэгтэй.

Холбооны гэр бүл, ахмад настан, эмэгтэйчүүд, залуучуудын асуудал эрхэлсэн яам нь Холбооны Эдийн засаг, технологийн яам, Холбооны Тээвэр, барилга, хот байгуулалтын яам, Холбооны Эрүүл мэндийн яамдуудтай зөвшилцөн, Бундесратын зөвшөөрлөөр асрамжийн газрын өрөө тасалгаа, зохион байгуулалт, удирдлага, ажилтнуудын асуудал зэрэг хууль тогтоомжид заасан холбогдох, дүрэм, журам, заавруудыг **Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журамд** үндэслэн гаргадаг.

Тус улсад ахмад настны асрамжийн газрыг төрийн байгууллага, хувийн компаниуд болон ашгийн бус байгууллагууд Нийгмийн халамжийн хуулийн 5-р хэсэг (SGB V), 11-р хэсэг (SGB XI)-т үндэслэн байгуулж болно. Ингэхдээ хуульд заасан мэргэжлийн ур чадвар, үйлчилгээний чанар, стандартыг хангасны үндсэн дээр тусгай зөвшөөрөл авсан байх шаардлагатай.

Асрамжийн газрын бүтэц, зохион байгуулалтын талаар Асрамжийн газрын хууль, Нийгмийн халамжийн хуулийн (SGB-XI) 11-р хэсэгт зохицуулсан.⁴

Бүтэц, удирдлага, зохион байгуулалт

Герман улсын асрамжийн газрын удирдлагын бүтэц нь тухайн асрамжийн газрын хэмжээ, төрлөөс хамааран өөр өөр байна. Ерөнхийдөө төвлөрсөн болон салбарласан удирдлагын бүтэцтэй байдаг.

1. Төвлөрсөн удирдлага:

Төвлөрсөн удирдлагын бүтэц нь асрамжийн газарт нэг удирдлагаар бүх үйл ажиллагааг зохион байгуулахыг хэлнэ. Энэ нь жижиг, нэг төвтэй асрамжийн газарт тохиромжтой бөгөөд удирдлага нь асрамжийн газрын бүх үйл ажиллагааг хариуцдаг. Бүтэц зохион байгуулалтын хувьд ерөнхий захирал (директор) эсвэл асрамжийн газрын эзэмшигч, ахлах менежер, ажилтнууд (ажилтнууд нь эмч,

³ Heimgesetz (HeimG) <https://www.gesetze-im-internet.de/heimg/BJNR018730974.html>

⁴ Sozialgesetzbuch (SGB) - Elftes Buch (XI) https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/

сувилагч, асран хамгаалагч-мэргэжлийн ажилтнууд, тогооч, зөвлөх гэх мэт олон төрлийн үйлчилгээ үзүүлэгч)-аас бүрдэнэ.

2. Салбарласан удирдлага:

Том хэмжээтэй асрамжийн газрууд, эсвэл сүлжээ бүхий олон тооны салбар, бүс нутагт байрлах асрамжийн төвүүд нь салбарласан удирдлагатай байдаг. Энэ төрлийн бүтэц нь төвөөс салбар, нэгжүүдийг удирдахад чиглэгддэг бөгөөд удирдлагын тодорхой үүрэг, хариуцлагыг салбаруудын удирдлагад хуваарилдаг. Салбарласан удирдлага бүхий асрамжийн газрын бүтэц, зохион байгуулалт нь төв болон салбар асрамжийн газрууд, туслах нэгжүүд (*салбар бүр өөрийн үйл ажиллагааг зохион байгуулах хэд хэдэн туслах нэгжтэй байж болно. Тухайлбал, эмнэлгийн үйлчилгээ хариуцсан баг, ахмад настнуудын нийгмийн үйлчилгээ хариуцсан баг гэх мэт*)-ээс бүрдэнэ.

Асрамжийн газар (Pflegeheime)-ын ажилтны тоо нь ахмад настны хэрэгцээ, асаргааны түвшин зэргээс хамаардаг. Тухайлбал, Хөнгөн асаргааны хэрэгцээтэй (Pflegegrad 1-2) 2-3 ахмад настанд 1 ажилтан нэг дор асаргааны үйлчилгээ үзүүлэх боломжтой бол хүнд асаргааны хэрэгцээтэй (Pflegegrad 3-5) ахмад настны хувьд 1 үйлчлүүлэгчид 1 ажилтан ногдох байдлаар зохицуулдаг.⁵

Герман Улсын ахмад настны асрамжийн төвийн удирдлагад төлөөлөн удирдах зөвлөл заавал байгуулах хуулийн шаардлага байхгүй ч, асрамжийн газрын үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах, үзэл бодлыг тусгах зорилгоор **Асрамжийн газрын зөвлөлдөх зөвлөл** (Bewohnervertretung)-ийг байгуулж болох тухай Асрамжийн газрын хуулийн 10-р зүйлд заасан байна. Тухайлбал, Асрамжийн газрын үйлчлүүлэгчид нь орон байр, асаргаа, амьдрах нөхцөл, асрамжийн дүрэм, хоол хүнс, чөлөөт цагийн үйл ажиллагаа зэрэг асуудалд Зөвлөлдөх зөвлөлөөр дамжуулан оролцох эрхтэй. Асрамжийн газрын зөвлөлдөх зөвлөл (цаашид Зөвлөлдөх зөвлөл гэх) нь өөрийн эрх, үүргийг хэрэгжүүлэхдээ мэргэжлийн хүмүүсийг оролцуулж болно. Эдгээр хүмүүс нь нууцлалын үүрэгтэй байдаг байна. Зөвлөлдөх зөвлөл нь жилд нэг удаа хуралдах бөгөөд тус хуралд үйлчлүүлэгч бүр өөрийн итгэмжит хүнээ оролцуулах боломжтой.

Хэрэв Зөвлөлдөх зөвлөл байгуулах боломжгүй бол зөвлөлийн үүргийг асрамжийн төлөөлөгч гүйцэтгэнэ. Асрамжийн төлөөлөгчийг асрамжийн газрын удирдлага болон хариуцсан байгууллага хамтран томилох ба тэр бээр сайн дурын үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа цалин хөлсгүй гүйцэтгэнэ.

Үйлчлүүлэгч болон тэдний хууль ёсны төлөөлөгчид тухайн төлөөлөгчид нэр дэвшүүлэх, санал гаргах эрхтэй. Гэвч үйлчлүүлэгчдийн оролцоо өөр аргаар хангагдаж байгаа бол хариуцсан байгууллага нь асрамжийн төлөөлөгчийг томилохоос татгалзаж болно.

⁵ Sozialgesetzbuch (SGB) - Elftes Buch (XI) https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/

1.2. Их Британи

Их Британид Асрамжийн тухай хууль болон Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн тухай хуулиудаар АНТАУТ-ийн бүтэц, зохион байгуулалтыг зохицуулж байна. Асрамжийн газрын үндсэн 2 төрөл байна. Үүнд:

- Асрамжийн газар (хувийн асрамж үйлчилгээ үзүүлэх, Residential homes);
- Сувилахуйн асрамжийн газар (эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх, Nursing homes).

Их Британи улсад улсын, ашгийн бус буюу сайн дурын, хувийн асрамжийн газрууд олноор үйл ажиллагаа явуулдаг. Бүх асрамжийн газрууд асрах газартаа байрлуулан, хувийн асрамж үйлчилгээ үзүүлдэг бол асаргаа, сувилгаа илүү шаардлагатай үйлчлүүлэгчдэд зориулсан тусгай төрөлжсөн асрамжийн газрууд байдаг. Зарим асрамжийн газрууд хувийн асрамж үйлчилгээ болон эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг хамтад нь үзүүлдэг байна.⁶

Хүснэгт 2: Их Британи Улсын асрамжийн газрын төрөл, тэдгээрийн үйлчилгээ

Асрамжийн газрын төрлүүд	Үйлчилгээ
Асрамжийн газар (Care homes)	Хувийн асрамж үйлчилгээ (угаалга, хувцаслах, цагаар эм уулгах, бие засуулах, салхинд гаргах) болон өдрийн аялал, зугаалганд авч явах зэрэг олон нийтийн үйл ажиллагаа зохион байгуулдаг.
Сувилахуйн асрамжийн газар (Care homes with nursing)	Хувийн асрамж үйлчилгээ үзүүлэхийн сацуу мэргэшсэн сувилагч 24 цагийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг.
Сэтгэц, ой санамжаа алдах өвчтэй хүмүүсийг асрах газар (Care homes with dementia care)	Сэтгэц, ой санамжаа алдах өвчтэй хүмүүсийг асрах тусгай сургалтад хамрагдсан сувилагч, асрагч үйлчилгээ үзүүлдэг.
Давхар бүртгэлтэй асрамжийн газрууд (Dual-registered care homes)	Хувийн болон сувилахуйн асрамж үйлчилгээ үзүүлэх хэдий ч эхэндээ зөвхөн хувийн асрамж үйлчилгээ шаардлагатай байсан хүн яваандаа сувилахуйн асаргаа шаардлагатай болдог тул тэдгээр хүмүүсийг өөр асрамжийн газар луу шилжүүлэлгүй үргэлжлүүлэн сувилахуйн үйлчилгээ үзүүлдэг.

Үндэсний хэмжээнд ахмад настны асрамж үйлчилгээг Үндэсний эрүүл мэндийн байгууллага (National Health Service) бүсийн болон орон нутгийн салбар байгууллагуудаараа дамжуулан хүргэж байна. Асрамжийн газруудын үйл ажиллагааны чанар стандартад Асрамж үйлчилгээний чанарын хороо (Care Quality Commission) үндэсний хэмжээний хяналт тавьж ажилладаг. Орон нутгийн түвшинд ахмад настнуудын нийгмийн халамжийн үйлчилгээг асрамжийн газарт болон гэрээр тусламж үйлчилгээ үзүүлэх байдлаар хүргэдэг. Орон нутгийн захиргаа (Local Council)-ны Насанд хүрэгчдийн нийгмийн халамж үйлчилгээний хэлтэс нь тухайн орон нутгийнхаа ахмад настнуудын нийгмийн халамжийн үйлчилгээнд хяналт тавьж ажилладаг байна.

⁶ <https://www.ageuk.org.uk/information-advice/care/arranging-care/care-homes/type-of-care-home/>

Өндөр настны асрамжийн газар нь дараах бүтэц, бүрэлдэхүүнтэй ажиллана.

Үүнд:

- Асрамжийн газрын үйл ажиллагааг эрхлэгч (хувь хүн, хувийн компани, сайн дурын байгууллага, орон нутгийн захиргааны байгууллага);
- Удирдлагуудын зөвлөл (улс даяар хэд хэдэн салбар бүхий асрамжийн газрууд нь удирдлагуудын зөвлөлтэй байна.)
- Бүртгэлтэй менежер (Registered Manager): (Британи улсын асрамж үйлчилгээний бүх байгууллага Асрамж үйлчилгээний чанарын хороонд бүртгэлтэй менежерийг ажиллуулах үүрэгтэй бөгөөд тус менежер нь асрамж үйлчилгээний тусгай мэдлэг, ур чадварыг эзэмшсэн буюу асрах үйлчилгээний мэргэжлийн 5 дугаар түвшинтэй, туршлагатай, асрамжийн газрын үйл ажиллагаа нь стандартын дагуу явж байгаа эсэхэд хяналт тавих чадамжтай байна.)
- Асрамжийн газрын менежер (Care Home Manager): (Асрамжийн газрын өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулах эрх бүхий менежер бөгөөд сүлжээ бүхий томоохон асрамжийн газруудад ихэвчлэн өдөр тутмын үйл ажиллагааг дангаар хариуцан гүйцэтгэдэг бол зарим асрамжийн газар Бүртгэлтэй менежер тус үүргийг давхар гүйцэтгэдэг.) Асрамжийн газрын менежер нь асрамж үйлчилгээ үзүүлэх дараах бүрэлдэхүүнтэй багийг удирдан зохион байгуулна. Үүнд:
 - Асрамж үйлчилгээ үзүүлэх ажилтнууд;
 - Асрамж үйлчилгээний ахлах ажилтнууд;
 - Бусад чиг үүрэг бүхий ажилтнууд.

1.3. Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

БНСУ-д Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас баталгаажуулсан улсын болон хувийн асрамжийн газрууд, мөн хот, муж, дүүргийн асрамжийн газрууд байдаг. Эдгээр улсын болон хувийн асрамжийн газруудад тавигдах стандартыг Ахмад настны халамжийн тухай хуульд заасны дагуу Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас баталсан “Ахмад настны нийгмийн халамжийн байгууллагын барилгын болон ажилтнуудын стандарт”⁷ -ыг дагаж мөрддөг. Тус стандартад ахмадын асрамжийн газрын ажилтны тоог үйлчлүүлэгчийн тоотой уялдуулан тогтоох бөгөөд асрамжийн газрын үйлчлүүлэгчийн хамгийн доод хэмжээ 10 хүн байхаар тогтоосон байна. Тухайлбал, тус стандартад зааснаар 10-30 хүртлэх үйлчлүүлэгчтэй асрамжийн газарт асрамжийн газрын дарга 1 хүн, нарийн бичгийн дарга болон нийгмийн халамжийн ажилтан 1 хүн, сувилагч 1 хүн, 12.5 хүн тутамд 1 сувилахуйн ажилтан, асрагч 1 хүн нийт 6 ажилтантай байхаар тогтоосон байна.

Харин 30-аас дээш үйлчлүүлэгчтэй асрамжийн газрын хувьд асрамжийн газрын дарга, нарийн бичгийн дарга, нийгмийн халамжийн ажилтан, бичиг хэргийн ажилтан тус бүр 1 хүн, эмч 1-ээс дээш, сувилагч 1 хүн, 12.5 хүн тутамд 1 сувилахуйн

⁷ <https://n9.cl/9r3hgp>

ажилтан, хоол тэжээлийн мэргэжилтэн 1 хүн (50 хүртэл хүнд 1 хүн), тогооч 2 хүн (100 хүн тутамд 1-ээр нэмэгдэнэ), 50 хүн тутамд 1 асрагч нийт 13-аас дээш ажилтантай байхаар заажээ. Үйлчлүүлэгчийн тооноос хамаараад байнгын эсхүл гэрээт эмчтэй байх бөгөөд хэрэв гэрээт эмчтэй бол сар бүр тогтсон нэг өдөр үйлчлүүлэгчдийн эрүүл мэндийн байдлыг шалгаж, шаардлагатай эмчилгээ, үйлчилгээг үзүүлэх ёстой.

Хоол тэжээлийн мэргэжилтэн байхгүй бол тухайн байршил хариуцсан нийгмийн эрүүл мэнд төв болон өөр байгууллагын хоол зүйч мэргэжилтний удирдлага дор хоолны цэсийг бэлтгэж, түүний дагуу хооллох ёстой. Нарийвчилсан мэдээллийг хүснэгт 1-ээс үзнэ үү.

Хүснэгт 3: БНСУ-ын ахмадын асрамжийн газрын ажилтнуудын орон тоо

	Асрамжийн газрын дарга	Нарийн бичгийн дарга	Нийгмийн халамжийн ажилтан	Эмч (уламжлалт эмчилгээний эмч нар багтсан) болон гэрээт эмч	Сувилагч	Сувилахуйн ажилтан	Бичиг хэргийн ажилтан	Хоол тэжээлийн мэргэжилтэн	тогооч	асрагч
30-аас дээш хүнтэй	1 хүн	1 хүн	1 хүн	1-ээс дээш	1 хүн (50 хүртэл хүнд)	12.5 хүн тутамд 1 хүн	1 хүн	1 хүн (50 хүртэл хүнд)	2 хүн (100 хүн тутамд 1-ээр нэмэгдэнэ)	50 хүн тутамд 1 хүн
10-30 хүртлэх хүнтэй	1 хүн	1 хүн			1 хүн	12.5 хүн тутамд 1 хүн	-	-		1 хүн

1.4. Япон Улс

Япон Улсын Ахмад настны нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 20.4 дүгээр зүйлд зааснаар Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны тушаалаар хотын захиргаа болон орон нутгийн захиргаа нь Агентлагийн тухай хуулийг үндэслэн ахмад настны асрамжийн газрыг байгуулна. Мөн мужийн захиргааны зөвшөөрлөөр ашгийн бус байгууллага асрамжийн газар байгуулж болно.⁸

Япон Улсад ахмад настанд эрүүл мэнд, эмнэлгийн асаргаа сувилгааны үйлчилгээ, халамжийн үйлчилгээ үзүүлдэг төрөлжсөн 7 төрлийн байгууллага байгаагаас 3 нь ахмад настны асрамжийн газар байна. Үүнд:

- **Асрамжийн газар (Yougo)** – Асаргааны хөнгөн болон дунд түвшний 65 ба түүнээс дээш насныхан хамрагддаг асрамжийн газар. Тус асрамжийн газар нь тухайн үйлчлүүлэгчийн өвчин эмгэгийн байдлаас хамааран бүх төрлийн

⁸ Act on Social Welfare for the Elderly <https://www.japaneselawtranslation.go.jp>

эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ мөн цаашид нийгмийн үйл ажиллагаанд бие даан амьдрах чадварт сурган ар гэрт нь буцаах эсхүл нийгэмд бие даан амьдрах бололцоо нөхцөлөөр хангадаг байна.

- **Төлбөртэй асрамжийн газар (Keihi)** - 60 ба түүнээс дээш насны ахмад настанд өдөр тутмын асаргаа үйлчилгээ, амьдрах таатай орчин бүрдүүлдэг бөгөөд бүх үйлчилгээ нь төлбөртэй байдаг.
- **Тусгай асрамжийн газар (Tokuyou)** нь бие махбодын болон сэтгэцийн хөгжлийн бэрхшээлтэй, ганцаараа бие даан амьдрах чадваргүй, ар гэрт нь асран хамгаалах хүнгүй, 65 ба түүнээс дээш насны ахмад настан, асаргааны 3 дугаар түвшний гэрчилгээтэй 40-64 насны иргэдэд урт хугацаагаар асаргаа сувилгаа, хөдөлгөөн засал, сэтгэл зүйн эмчилгээ, сургалт, ая тухтай амьдрах орчинд амьдруулах, хөнгөвчлөх эмчилгээ үйлчилгээ (хоспис) зэрэг төрөл бүрийн үйлчилгээг үзүүлдэг асрамжийн газар юм.

Эрүүл мэнд, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас урт хугацааны асрамжийн даатгалын тухай хуулийг үндэслэн “Асрамжийн газрын дэд бүтцийн стандарт”-ыг тогтоодог.⁹

Тусгай асрамжийн газар нь ахмад настануудын эрүүл мэнд, аюулгүй байдал, тусламж үйлчилгээ үзүүлэх нарийн бэлтгэгдсэн мэргэшсэн боловсон хүчний орон тоог мужийн захирагч тогтооно. Асрамжийн газрын удирдлага нь байгууллагын албан хаагчдыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж, үйл ажиллагаанд хяналт тавин, бусад удирдлагыг гүйцэтгэнэ. Мөн үйлчлүүлэгчдэд эрүүл мэндийн яаралтай тусламжийг цаг тухай бүр үзүүлэх зорилгоор харьяалагдах эрүүл мэндийн байгууллага болон халамжийн байгууллагатай нягт хамтран ажилладаг.

Боловсон хүчний стандарт¹⁰

Хүснэгт 4: Япон Улсын асрамжийн газрын хүний нөөцийн стандарт (29 хүртэлх үйлчлүүлэгчтэй асрамжийн газарт)

д/д	Албан хаагч	Ажилтны тоо
1	Асрамжийн газрын удирдлага	1
2	Ерөнхий эмч	Үйлчлүүлэгчид эрүүл мэндийн эмчилгээний зааварчилгаа өгөх шаардлагатай тоо
3	Арга зүйн зөвлөх	1 хүн (100 хүртэлх үйлчлүүлэгчид)
4	Сувилах ажилтан	30 үйлчлүүлэгч тутам 1 хүн түүнээс дээш нэмэгдэх тутам 2 хүн
5	Хоол тэжээлийн мэргэжилтэн	1 ба түүнээс дээш
6	Хөдөлгөөн заслын багш	1 ба түүнээс дээш
7	Үйлчилгээний менежер	1 хүн (100 хүртэлх үйлчлүүлэгчид)
8	Тогооч болон бичиг хэргийн ажилтан, бусад ажилтан	Үйлчлүүлэгчийн тооноос хамаарна

⁹ Standard for the staffing, facilities <https://www.mhlw.go.jp/index.html>

¹⁰ 特別養護老人ホーム <https://kaigo.homes.co.jp/manual/facilities>

1.5. Монгол Улс

Монгол Улсын Нийгмийн халамжийн тухай хууль (НХтХ)-ийн 19 дүгээр зүйлийн 19.1.1 дэх заалтад тусгаснаар “Ахмад настны асрамжийн үйлчилгээ” нь төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний нэг төрөл юм. Энэ үйлчилгээнд тэжээн тэтгэх хүүхэдгүй, бие даан амьдрах чадваргүй ганц бие, эсхүл тэжээн тэтгэх хүүхэд нь ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэйн улмаас дэмжлэг, туслалцаа үзүүлэх чадваргүй, тэжээн тэтгэх үүрэгтэй этгээд нь тухайн ахмад настны эсрэг хүчирхийлэл үйлдсэн болох нь тогтоогдсон бөгөөд олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжгүй ахмад настан (НХтХ 19.2.1) хамрагдана.

Монгол Улсын ахмад настны тухай хууль 2017 онд батлагдаж, 2017, 2022, 2023, 2024 онуудад тус тус нэмэлт, өөрчлөлт орсон байна. 2024 оны нэмэлт, өөрчлөлтөөр тус хуульд чанартай насжилтад бэлтгэх, ахмад настанд үзүүлэх урт хугацааны цогц тусламж үйлчилгээний бодлогыг сайжруулах, ахмад настны асаргааны хувилбарт үйлчилгээг бий болгох, төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээг сайжруулах тухай зохицуулалт тусгагдсан.

Иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагууд нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээг хуульд заасан нөхцөл, болзолын хүрээнд үзүүлж болох (НХтХ 26.2.) бөгөөд ийм үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг нийгмийн халамжийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага бүртгэж, гэрчилгээ олгодог (НХтХ 26.3.). Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газрын даргын 2012 оны 164 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулах журам”-аар энэхүү асуудлыг нарийвчлан зохицуулж байна. Өөрөөр хэлбэл Монгол Улсад дараах төрөл, хэлбэрийн ахмад настны асрамжийн газар байж болно. Үүнд:

- Төрийн болон орон нутгийн өмчийн;
- Хувийн хэвшлийн (иргэн, аж ахуйн нэгж);
- Төрийн бус байгууллагын дэргэдэх.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам (ХНХЯ)-ны мэдээлснээр 2022 байдлаар улсын хэмжээнд нийт 12 ахмад настны асрамжийн газар үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Тухайлбал, “МС Тереза эх”, “Батгэрэлт ирээдүй”, “Жаргалан-Эдлэн”, “Ачлалт хүүхдүүд” зэрэг ТББ-ын дэргэдэх ахмад настны асрамжийн газрууд болон Төв аймгийн Батсүмбэр суман дахь төрийн өмчийн Ахмад настны үндэсний төв, Баянхонгор, Баян-Өлгий, Увс, Ховд, Дорнод, Дорноговь зэрэг аймгийн ахмад настны асрамжийн газрууд байна. Эдгээр асрамжийн газруудад нийт 400 орчим асруулагч асруулж, энэ салбарт 250 гаруй ажилтан, албан хаагчид ажиллаж байгаа ажээ.

Хоёр. АХМАД НАСТНЫ ТӨРӨЛЖСӨН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН БАРИЛГА, БАЙГУУЛАМЖ, ОРЧНЫ ТОХИЖИЛТ, ДЭД БҮТЦИЙН СТАНДАРТ

1.1 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

Герман улсад ахмад настны асрамжийн төвийн барилга байгууламж, орчны тохижилт, дэд бүтцийн стандартыг холбооны түвшинд **“Асрамжийн газрын тухай хууль”** (Nursing Homes Act)¹¹, **“Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журам”** (Regulation on Minimum Standards for Nursing Homes)¹²-аар зохицуулж байна. Холбооны Асрамжийн газрын тухай хууль нь улсын тусгайлсан асрамжийн газрын тухай хууль тогтоомжийн үндэс суурь болдог бөгөөд Холбооны Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журам нь муж улсын доод стандартын тусгай журмыг удирдан чиглүүлдэг.

Холбооны 16 мужаас 10 нь Асрамжийн газрын доод стандартын тухай холбооны журамд үндэслэн өөрсдийн муж улсын хууль тогтоомжийг бие даасан байдлаар баталж, хэрэгжүүлдэг бол 6 муж нь холбооны зохицуулалтыг шууд дагаж мөрддөг байна.

Холбооны **Асрамжийн газрын тухай хуулиар** асран халамжлах шаардлагатай эсвэл хөгжлийн бэрхшээлтэй насанд хүрэгчид, ахмад настанд зориулсан асрамжийн газрын шаардлагатай өрөөнүүдийн ерөнхий зохион байгуулалт, тавигдах шаардлага зэргийг зохицуулсан.

Холбооны **Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журмаар** асрамжийн газрын орц, гарц, талбай, өрөөний стандарт, тоног төхөөрөмжийн нийтлэг болон тусгай шаардлагыг журамлажээ.

Энд Холбооны Асрамжийн газрын тухай хууль болон Холбооны Асрамжийн газрын доод стандартын тухай журмын зохицуулалтыг авч үзсэн болно. Тухайлбал,

Хүснэгт 5: ХБНГУ-ын асрамжийн газрын барилга байгууламжид тавигдах доод стандарт

Нийтлэг дүрэм журам	Байгууламж	Тавигдах стандарт
	Хамрах хүрээ	Асран халамжлах шаардлагатай, хөгжлийн бэрхшээлтэй насанд хүрэгчид, ахмад настанд зориулсан асрамжийн газрын барилгын доод стандартыг зохицуулсан.
	Асрамжийн газрын өрөө, амьдрах орон зай	Ахмад настнуудад зориулсан асрамжийн газрын өрөөний талбай нь 12-15м²/хүн байх шаардлагатай. Энэ нь ахмад настнуудын хязгаарлагдмал хөдөлгөөнд зориулсан зайг хангах үүднээс тавигддаг стандарт юм. (2-р зүйл)
	Коридор, шат, лифт, шал, гэрэлтүүлэг	Коридор ба шат: – үйлчлүүлэгчдийн ашигладаг коридор нь давхарт ямар ч шатгүй эсвэл зөвхөн тохиромжтой налуу замтай хамт зохион байгуулагдсан шаттай байж болно. (зүйл. 3–6)

¹¹ Асрамжийн газрын тухай хууль (Heimgesetz) <https://www.gesetze-im-internet.de/heimg/>

¹² Асрамжийн газрын барилгын доод стандартын хууль (HeimMindBauV) <https://n9.cl/gyt9f>

		<ul style="list-style-type: none"> – Коридор нь асрамжийн газар, сувилахуйн тасагт хэвтэрт байгаа хүмүүсийг зөөвөрлөхөд саадгүй байхаар хэмжээтэй байна. – Коридор болон шат нь хоёр талдаа тогтмол хашлагатай байна. <p>Цахилгаан шат: Үйлчлүүлэгчдийн байнгын хэрэглээнд зориулж нэг давхраас дээш байрлах, эсвэл тэргэнцэртэй үйлчлүүлэгчдийн зориулалтын шатгүй байгууламжид дор хаяж нэг цахилгаан шат байх. Лифтийн төрөл, хэмжээ, тоног төхөөрөмж нь үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээнд нийцсэн байх.</p> <p>Шал: Үйлчлүүлэгчдийн ашигладаг өрөөнүүд, эргэлтийн талбайн шалны хучилт нь халтиргаагүй байх.</p> <p>Гэрэлтүүлэг:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Гэрлийн унтраалга нь ажиллахад хялбар байх. – Шөнийн гэрэлтүүлэг нь харанхуй үед шатны хонгил, коридорт тогтмол ажилладаг байх. – Зочны өрөө, унтлагын өрөө, нийтийн эзэмшлийн талбайд уншлагын чийдэн ажиллуулах холболтууд байх. Унтлагын өрөөнд эдгээр холболтууд нь ор тус бүрт байх.
	Яаралтай дохиоллын төхөөрөмж, утас, гарц	<ul style="list-style-type: none"> – Үйлчлүүлэгчдийн өрөө нь ор бүрээс ажиллах боломжтой дуудлагын системээр тоноглогдсон байх. – Байгууламжид үйлчлүүлэгчидтэй холбогдох нэгээс доошгүй телефон утас байх. – Зочны өрөө, унтлагын өрөө, ариун цэврийн өрөөнүүдэд яаралтай тусламжийн үед гаднаас нэвтрэх боломжтой байх. – Асрамжийн газар, сувилахуйн газруудын хаалганууд нь хэвтрийн үйлчлүүлэгчийг тээвэрлэхэд хангалттай өргөн байх. (Зүйл.7–9)
	Угаалгын өрөө, хэрэглээний өрөөнүүд (тусгай зориулалтаар ашиглах, нэмэлт үйлчилгээ явуулах өрөө)	<ul style="list-style-type: none"> – Нийтийн байгууламж дахь ванн, шүршүүр нь хэрэглэж буй хүн харагдахгүй байхаар хамгаалалттай байх. – Ваннд орох, гарахад аюулгүй байх. – Ванн, шүршүүр, ариун цэврийн өрөөний суултуур нь тус бүр нэмэлт бариулаар тоноглогдсон байх. – Хөгжлийн бэрхшээлтэй үйлчлүүлэгчид тохирсон ариун цэврийн өрөө хангалттай тоогоор байх. – Байгууламжид гаднаас ханган нийлүүлэлт хийгддэггүй бол хэрэглээний өрөөнүүд нь шаардлагатай тоо хэмжээгээр байх. (Зүйл.10–11)
	Халаалт, барилгын орц, гарц	<ul style="list-style-type: none"> – Бүх өрөө, шат, коридор, ариун цэврийн байгууламжийн халаалтыг үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээнд тохирсон температураар хангахын тулд тохирох халаалтын системийг ашиглах. – Байгууламжийн үүдний хэсэг нь нийтийн тээврийн газраас шат дамжлагагүйгээр нэвтрэх боломжтой байх. Мөн гэрэлтүүлэгтэй байх. (Зүйл.12–13)
Тусгай журам	Амьдрах орон зай, функциональ туслах өрөө	<ul style="list-style-type: none"> – 1 хүнд зориулсан өрөө нь 12 м² талбайтай дор хаяж нэг ор, зочны өрөөг багтаасан байх. 2 хүний

		<p>өрөө нь 18 м² амьдрах талбайтай байна. 2-оос дээш хүн байрлуулахыг зөвхөн онцгой тохиолдолд зөвшөөрнө. 4-өөс дээш хүн байрлуулахыг хориглоно. 3, 4 дэх хүний нэмэлт амьдрах орон зай нь тус бүрдээ дор хаяж 6 м² байх.</p> <ul style="list-style-type: none"> – 2 хүртэлх хүнд зориулсан өрөө нь хүйтэн, халуун усны холболттой 1 гар угаах тосгууртай байх. – 2-оос дээш хүний өрөө нь мөн нэмэлт гар угаах тосгууртай байх. – Асрамжийн газрын гаднах цэцэрлэгт хүрээлэн, усан бассейн, түүнтэй адилтгах байгууламж нь бүх талаараа хаалттай байх. (Зүйл.14–15)
	Нийтийн өрөө, эмчилгээний өрөө	<ul style="list-style-type: none"> – Байгууламж нь хамгийн багадаа 20 м² ашиглах боломжтой 1 нийтийн өрөөтэй байх. 20-иос дээш үйлчлүүлэгчтэй байгууламжид үйлчлүүлэгч бүрт дор хаяж 1 м² ашиглах талбай ногдох. – Ашиглах талбайг тооцоолохдоо хоолны өрөө, коридор, онцгой тохиолдолд бусад тохиромжтой өрөөг харгалзан үзэж болно. Шат, бусад нийтийн эзэмшлийн талбай, тагт зэргийг тооцохгүй. – Байгууламж бүр хөдөлгөөнт заслын болон биеийн тамирын өрөөтэй байх. Хэрэв үйлчлүүлэгчдийн ойр орчимд тогтмол ашиглах тохиромжтой эмчилгээ болон биеийн тамирын өрөө байхгүй бол энэ зорилгоор нийтийн өрөөг ашиглаж болно. (Зүйл.16–17)
	Ариун цэврийн тоног төхөөрөмж	<ul style="list-style-type: none"> – Нэг давхарт 8 хүртэлх үйлчлүүлэгчийн дунд 1 нийтийн ариун цэврийн өрөөтэй байх. – 1 байранд 20 хүртэл үйлчлүүлэгчид зориулсан хамгийн багадаа 1 нийтийн угаалгын өрөө буюу ванн эсвэл шүршүүртэй байх. – Сувилахуйн тасгийн нийтийн угаалгын өрөөнд ванны урт тал болон нэг үзүүрт нь чөлөөтэй зайтай байхаар суурилуулах. (Зүйл.18)

Герман Улсын ахмад настны асрамжийн газрын барилгын стандартад хөдөлгөөн, аюулгүй байдал, эрүүл мэнд, ариун цэврийн байгууламжид чиглэсэн таван нийтлэг шаардлагыг тусгасан бөгөөд саадгүй орчны DIN18040-2:2011-9 стандартыг мөн баримталдаг байна.

1.2 Их Британи

Их Британид Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн тухай хуулиар асрамжийн газарт баримтлах **Суурь стандарт** (Fundamental standards)-ыг баталсан байна. Мөн Асрамж үйлчилгээний стандартын тухай хуулиар Үндэсний асрамжийн стандартын хороо (National Care Standards Commission)-г байгуулан, мөн хуулийн 23(1) дэх хэсэгт заасны дагуу Ахмад настны асрамжийн газарт баримтлах **Үндэсний доод**

стандарт (National Minimum Standards for Care Homes for Older people)¹³-ыг Эрүүл мэндийн яамнаас баталсан байна. Үндэсний доод стандартын баримт бичигт ахмад настны асрамжийн газруудын үйл ажиллагаандаа баримтлах шаардлагатай дараах стандартыг багтаажээ. Үүнд:

1. Амьдрах орчин
2. Эрүүл мэнд болон хувийн асаргаа
3. Өдөр тутмын амьдрал, нийгмийн үйл ажиллагаа
4. Үйлчилгээний талаарх гомдол болон хуулиар хамгаалагдсан байдал
5. Орчин тойрны нөхцөл
6. Ажилтнууд
7. Удирдлага, зохион байгуулалт зэрэг болно.

Эдгээрээс Амьдрах орчинд тавигдах стандартад доорх асуудлыг багтаасан байна. Үр дүн: Үйлчлүүлэгчид аюулгүй орчинд амьдрах.

19 дүгээр стандарт

19.1 Асрамжийн газрын байршил, зохион байгуулалт нь аюулгүй, хүртээмжтэй, засвар, үйлчилгээ сайтай, үйлчлүүлэгчийн хувийн болон нийтийн хэрэгцээнд нийцсэн, тохь тухтай, гэр орны халуун дулаан уур амьсгалыг бүрдүүлсэн байх.

19.2 Урсгал засварыг товлосон хугацаанд гүйцэтгэж, байрны тохижилтод шаардлагатай эд, материалыг шинэчлэн, тэмдэглэл хийж байх.

19.3 Байр нь нарны гэрэл орох зохион байгуулалттай, цэвэр, аюулгүй, үйлчлүүлэгчдэд хүртээмжтэй байх.

19.4 Байрны тохижилт, засвар үйлчилгээний хөтөлбөрийг гарган, гүйцэтгэлд хяналт тавьж байх.

19.5 Асрамжийн барилга байшин нь орон нутгийн Гал команд болон Эрүүл ахуйн хяналтын газрын шаардлагыг хангасан байх.

19.6 Аюулгүй байдлыг хангах үүднээс үйлчлүүлэгчийн орон сууц (өрөө)-ны зөвхөн үүд хэсэгт CCTV хяналтын камерыг байрлуулахыг зөвшөөрөх бөгөөд өдөр тутмын үйл ажиллагаанд бичлэг хийхийг хориглоно.

Нийтийн эзэмшлийн тохижилт

Үр дүн: Асрамжийн газрын дотор болон гадна аюулгүй, тохь тухтай нийтийн эзэмшлийн хэсгүүдтэй байх.

20 дугаар стандарт

20.1 Үйлчлүүлэгчдийн орон сууц (өрөө), коридор, асрамжийн байрны үүдний хэсгийг үл тооцон, үйлчлүүлэгч бүрд 4.1м.кв-аас багагүй талбай бүхий суух, амрах, хооллох танхим буюу хэсэгтэй байна.

20.2 Нийтийн эзэмшлийн газрууд нь:

¹³ https://www.dignityincare.org.uk/_assets/resources/dignity/csipcomment/csci_national_minimum_standards.pdf

- үйлчлүүлэгчид эргэлтээр ирсэн зочидтой тусдаа уулзах болон нийгэм, соёл, шашны зэрэг олон төрлийн үйл ажиллагаа явуулах өрөө, тасалгаа, танхимуудтай байх;
- Хоолны танхим нь бүх үйлчлүүлэгчид зэрэг үйлчлэх хүчин чадалтай байх;
- Тамхи татахыг хориглосон өрөө, танхимтай байх.

20.3 Хөдөлгөөний хомсдолтой, тэргэнцэртэй хүмүүс болон биеийн, танин мэдэхүйн бэрхшээлтэй хүмүүс саадгүй гарч салхилах боломж бүхий салхилах хэсэгтэй байх.

20.4 Сэргээн засах эмчилгээ, үйлчилгээ үзүүлдэг бол үйлчилгээнд шаардагдах хэсэгтэй байх.

20.5 Гэрэлтүүлэг нь орон байрныхтай ижил, ном унших болон бусад үйл ажиллагаа явуулахад хангалттай тод байх.

20.6 Нийтийн эзэмшлийн хэсэг дэх тавилгууд нь айл гэрийн халуун дулаан орчныг бүрдүүлсэн, чанартай, үйлчлүүлэгчдийн төрөл бүрийн сонирхол, хэрэгцээнд нийцсэн байх.

Ариун цэврийн болон угаалгын өрөө

Үр дүн: Үйлчлүүлэгчдэд хангалттай, тохиромжтой ариун цэврийн байгууламж (усанд орох онгоц эсхүл шүршүүр)-тай байх.

21 дүгээр стандарт

21.1 Үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээнд нийцсэн ариун цэврийн, угаалгын болон усанд орох өрөөгөөр хангах.

21.2 Таних тодорхой тэмдэг бүхий хооллох болон амрах танхимд ойр, хүртээмжтэй ариун цэврийн өрөөтэй байх.

21.3 Үйлчлүүлэгч нь дотроо ариун цэврийн байгууламжтай орон сууц (өрөө)-өөр үйлчлүүлэх боломжтой, эсхүл 8 үйлчлүүлэгч тутамд асрагчийн тусламжтай усанд орох 1 ариун цэврийн байгууламжтай байх (угаалгын онгоц эсхүл шүршүүр суурилуулсан).

21.4 Дотроо ариун цэврийн байгууламж байхгүй тохиолдолд ойрхон зайд ариун цэврийн байгууламжтай байх.

21.5 Дотроо ариун цэврийн өрөөтэй бол (жорлон болон угаалтуур заавал суурилуулсан байх).

21.6 Дотроо ариун цэврийн байгууламжтай бол орон сууц өрөөний зай талбайгаас хасахгүй байх.

21.7 Тэргэнцэр болон бусад эрүүл мэндийн хэрэгсэл ашигладаг үйлчлүүлэгчдэд шаардлагатай тохиргоог хийсэн байх.

21.8 Шингэн бохир зайлуулах хэсэг нь үйлчлүүлэгчдийн ариун цэврийн болон угаалгын өрөөнөөс тусдаа байх.

Тоног төхөөрөмж

Үр дүн: Үйлчлүүлэгчдийн бие даасан байдлыг нэмэгдүүлэхийн тулд шаардлагатай хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжөөр хангах.

22 дугаар стандарт.

22.1 Асрамжийн газрын барилга байгууламж, хүрээлэн буй орчин нь хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бусад хүмүүст зориулсан шаардлагатай тохиргоо бүхий, эрүүл мэндийн болон холбогдох бусад байгууллагаар үнэлгээ хийгдсэн байх шаардлагатай.

22.2 Үйлчлүүлэгчид нь хувийн болон нийтийн эзэмшлийн бүх хэсэгт энгийн болон нэмэлт тохиргоо (налуу зам, зорчигчийн цахилгаан шат, шат/сандал бүхий цахилгаан шат)-ны тусламжтайгаар хүрч очих боломжтой байх.

22.3 Хонгил, угаалгын болон ариун цэврийн өрөө, нийтийн эзэмшлийн өрөө, танхимууд болон шаардлагатай бол үйлчлүүлэгчийн орон сууц (өрөө)-д хананд бэхэлсэн дэмжих бариул зэрэг тохиргоог хийсэн байх.

22.4 Үйлчлүүлэгчдэд шаардлагатай нэмэлт тохиргоо буюу туслах хэрэгсэл, өргөгч, хүний тусламжтай ашиглах ариун цэврийн болон угаалгын өрөө зэргийг тохижуулан, суурилуулсан байх.

22.5 Нийтийн эзэмшлийн хэсгүүд, үйлчлүүлэгчийн өрөө тасалгаа, ариун цэврийн болон угаалгын өрөө зэрэг нь тэргэнцэртэй хүн чөлөөтэй нэвтрэх, ашиглах зай талбайтай байх. Хаалганы өргөн нь 800mm-ээс доошгүй байх.

22.6 Холбоо барих төхөөрөмж, тэмдэг, тэмдэглэгээ зэргийг үйлчлүүлэгчийн хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн хийсэн байх. Тухайлбал, сонсголын бэрхшээл, харааны бэрхшээл, ой санамж муудах зэрэг өвчтэй үйлчлүүлэгчдэд нийцүүлэн хийх.

22.7 Үйлчлүүлэгчдэд шаардлагатай тэргэнцэр зэрэг эрүүл мэндийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжийг хадгалах хэсэгтэй байх.

22.8 Өрөө бүрд яаралтай тусламжийн дуудлагын төхөөрөмжийг байрлуулах.

Өрөөний зай талбайн хэмжээ

Үр дүн: Үйлчлүүлэгчдийн өрөө, сууц нь тэдний хэрэгцээ, шаардлагад нийцсэн байх.

23 дугаар стандарт

23.1 Асрамжийн газар нь үйлчлүүлэгч тус бүрд дор дурдсан хэмжээнээс багагүй талбай бүхий өрөө, сууцаар хангана.

23.2 Нэг хүний өрөөний зай талбай доод тал нь 12м.кв-аас багагүй байна. (ариун цэврийн байгууламжаас гадна)

23.3 Тэргэнцэртэй үйлчлүүлэгчдийн өрөөний зай талбай доод тал нь 12м.кв-аас багагүй байна. (ариун цэврийн байгууламжаас гадна)

23.4 Өрөөний зохион байгуулалт нь үйлчлүүлэгчийн орны аль ч талд үйлчлүүлэгчид тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх ажилтан болон эрүүл мэндийн тусламжийн тоног төхөөрөмжийг чөлөөтэй байршуулах боломжтой байх.

23.5 Өрөөг хамтран эзэмших бол нэг өрөөнд хоёроос илүүгүй үйлчлүүлэгчийг харилцан зөвшилцсөний үндсэн дээр байлгах.

23.6 Хэрэв хамтран эзэмшигч нь гарсан тохиолдолд үлдсэн үйлчлүүлэгч хүсвэл цаашид ганцаар амьдрах боломжийг олгох, ингэхдээ шаардлагатай бол өөр өрөөнд нүүн орох боломжоор хангах.

23.7 Хамтран эзэмшиж буй өрөө нь 16м.кв-аас доошгүй зай талбайтай байна. (ариун цэврийн байгууламжаас гадна)

23.8 2002 оноос хойш шинээр нээгдсэн асрамжийн газруудад 2 унтлагын өрөө, 1 зочны өрөөтэй сууцыг хамтран эзэмшүүлэхээр шийдвэрлэсэн.

Өрөөний тавилга, тохижилт

Үр дүн: Үйлчлүүлэгчид аюулгүй, тохь тухтай, өөрсдийн эд зүйлс бүхий өрөөнд амьдрах.

24 дүгээр стандарт

24.1 Асрамжийн газар нь үйлчлүүлэгч бүрийн хувийн орон зайг бүрдүүлсэн, тохь тухтай тавилга болон үйлчлүүлэгчийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн тохиргоо бүхий өрөө, сууцаар хангах.

24.2 Үйлчлүүлэгч нь өөрийн тавилга, эд зүйлгүй бол дараах тавилга, эд зүйлсийг заавал байршуулсан байх. Үүнд:

- 900mm-ээс багагүй өргөнтэй, үйлчлүүлэгчийн хэрэгцээнд тааруулсан, аюулгүй байдлыг хангасан өндөртэй, цэвэр, тухтай, ор дэрний хэрэглэл бүхий ор;
- хөшиг;
- толь;
- орны толгойн тушаа болон орны хажууд гэрэл;
- 2 хүний тухтай сандал;
- хувцсаа өлгөх ханын шүүгээ болон шургуулга;
- доод тал нь 2 ширхэг давхар цахилгаан залгуур;
- хажууд нь суух болон орны хажуудах ширээ;
- гар угаах угаалтуур (хэрэв өрөө нь ариун цэврийн байгууламжгүй бол)

24.3 Үйлчлүүлэгч нь сувилахуйн тусламж үйлчилгээнд байдаг бол тохиргоо бүхий ор;

24.4 Шалан дээр хивс, хивсэнцэр;

24.5 Үйлчлүүлэгчийн өрөөний хаалга нийцсэн болон яаралтай тусламжийн ажилтнууд цаг алдалгүй нэвтрэх боломжтой хаалганы цоожтой байх;

24.6 Үйлчлүүлэгчийн тусгай хэрэгцээнд өөрөөр заагаагүй бол өрөөний түлхүүрийг өөрт нь олгох;

24.7 Үйлчлүүлэгч бүр өөрийн эм, мөнгө, үнэ бүхий зүйлсээ хадгалах цоожтой савтай байх бөгөөд түлхүүрийг өөрт нь олгоно. (Эрүүл мэндийн шалтгааны улмаас түлхүүрээ өөрөө хадгалах боломжгүй бол хувийн асаргааны дэвтэрт тэмдэглэнэ.)

24.8 Үйлчлүүлэгчийн хувийн нууцыг хүндэтгэн эмчийн үзлэгийг давхар өрөөнд хийнэ.

Халаалт болон гэрэлтүүлэг

Үр дүн: Үйлчлүүлэгчид аюулгүй, тухтай орчин нөхцөлд амьдрах.

25 дугаар стандарт

25.1 Асрамжийн газрын халаалт, гэрэлтүүлэг, усан хангамж болон агааржуулалт нь холбогдох эрүүл ахуй, аюулгүй байдлын болон үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн байх.

25.2 Өрөө тасалгаа нь тус бүрдээ байгалийн агаар салхи орох боломжтой, шаардлагад нийцсэн цонхтой байх.

25.3 Цонхны өндөр нь үйлчлүүлэгч суугаад болон орон дээрээ хэвтэж байхдаа гадна орчныг шууд харах боломжтой байх.

25.4 Асрамжийн газрын халаалтыг төвийн халаалттай холбох, үйлчлүүлэгч нь өрөөндөө халаалтаа тоируулах боломжтой байх.

25.5 Усны хоолой болон радиаторууд нь бага температурт ажиллах баталгаатай байх.

25.6 Өрөөний гэрэлтүүлэг нь айл гэрийн гэрэлтүүлгийн стандартад заасан (люкс 150) гэрэлтэй, мөн ширээний гэрэлтэй байх.

25.7 Ослын үед ашиглах гэрлийг асрамжийн газар даяар суурилуулах.

25.8 Legionella-ийн вирусээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор усыг 60C-аас доошгүй хэмд хадгалан, 50C-аас доошгүй хэмтэй түгээнэ.

Ариутгал, халдваргүйжүүлэлтийн хяналт

Үр дүн: Асрамжийн газар цэвэр, таатай, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан байх.

26 дугаар стандарт

26.1 Асрамжийн газар нь цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлага хангасан, таагүй үнэр тархахаас сэргийлсэн байх, холбогдох хууль, мэргэжлийн байгууллагаас гаргасан удирдамжийн дагуу халдвар тархахаас урьдчилан сэргийлсэн байх.

26.2 Угаалгын газрыг хоол хүнс хадгалах, бэлтгэх, хийх, идэх газраас хол зайд байрлуулах.

26.3 Гар угаах байгууламжуудыг бохир, халдвартай материал болон эмнэлгийн хог хаягдлаас хол зайд байрлуулах.

26.4 Угаалгын газрын шал ус нэвтрүүлэхгүй, хана цэвэрлэхэд хялбар байх.

26.5 Халдвараас сэргийлэх үйл явц нь хамгаалалтын хувцсаар хангах, эмнэлгийн хог хаягдалтай болгоомжтой харьцах, устгалд оруулах, гараа угаах, ариутгах.

26.6 Бохирдсон цагаан хэрэглэлийг тодорхой хэм (10 минутаас доошгүй хугацаанд 65C-аас доошгүй хэм)-д угааж ариутгах.

26.7 Угаалгын машин нь ариутгах тусгай горимтой байх.

1.3 Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

БНСУ-ын Асрамжийн газрын барилга байгууламжийн стандартад саадгүй орчин (Barrier-Free Environment), аюулгүйн түгжээний төхөөрөмж (Safety Lock Device), гэрэл, дулаан, халаалтын систем (Light, Thermal Heating System), дотоод агааржуулалт (Indoor Ventilation) болон нийтийн хэсэг (Community Interaction) гэсэн 6 шаардлага тавьдаг.

1998 онд шинэчлэгдсэн стандартад заасны дагуу унтлагын өрөөний хамгийн дээд багтаамжийг 4 хүн болгож өөрчилсөн. Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас баталсан ахмадын асрамжийн газрын барилгын стандартад 1 хүнд ногдох нийт талбай нь 15.9 м² ба түүнээс дээш байна гэж заажээ.

Өнөөгийн байдлаар унтлагын өрөөний цэвэр талбайн доод хэмжээ 6.6 м² байна. Харин дементийн тасгийн унтлагын өрөөний талбайн тухайд 2016 онд дементийн нэгжийг нэвтрүүлснээр унтлагын өрөөний хамгийн бага талбай нь 9.9 м² байна.

Ахмад настны халамжийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх журмын дагуу Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас ахмадын асрамжийн газарт тавих шаардлага, стандартыг баталсан бөгөөд Хүснэгт 2-оос үзнэ үү.

Хүснэгт 6: БНСУ-ын ахмадын асрамжийн газарт тавих үндсэн шаардлага

Стандарт	Үндсэн шаардлага	Нарийвчилсан тайлбар
A-1	Шат	-налуу шат
A-3	Халтиргаанаас хамгаалах шат	<ul style="list-style-type: none"> - Зөөлөн, халтиргаагүй шал - Коридор, унтлагын өрөө, бие засах газар, угаалгын өрөө, угаалгын өрөөнд гулсдаггүй шат
A-4	Цахилгаан шат	Зорчигчдод зориулсан цахилгаан шат эсхүл налуу шат
A-5	Тэргэнцэр ашиглах боломжтой байх	<ul style="list-style-type: none"> - Тэргэнцэр нэвтрэх боломжтой байх (коридор, унтлагын өрөө, угаалгын өрөө, бие засах өрөө) - коридор, унтлагын өрөө, угаалгын өрөөний хооронд босго байхгүй
A-6	Аюулгүйн бариул	<ul style="list-style-type: none"> - коридор, унтлагын өрөө, угаалгын өрөөнд хамгаалалтын бариул - орон дээр чөлөөтэй хөдөлж, босох боломжтой орны эргэн тойронд хамгаалалтын хэрэгсэл - Туслах саваа ба ванны босоо тулгуур
B-1	Гадна орц	<ul style="list-style-type: none"> - Хаалга түгжих төхөөрөмж - Гал түймэр зэрэг онцгой байдлын үед автоматаар нээгддэг.
B-2	Шат	<ul style="list-style-type: none"> - Шатны хаалганы цоож - Гал түймэр зэрэг онцгой байдлын үед автоматаар нээгддэг
B-4	Дементийн нэгж	- Галын аюулгүй байдлын хангах үүднээс яаралтай тусламжийн хаалга суурилуулах
B-5	Гал тогоо	- Галын аюулгүй байдлын хангах үүднээс гал тогооны өрөөнд цоожтой хаалга суурилуулах
C-1	Өдрийн гэрэл	<ul style="list-style-type: none"> - Эрүүл мэнд, эрүүл ахуйн хувьд өдрийн гэрлийг анхаарах - Унтлагын өрөөнд хамгийн багадаа 1/7 нь цонх байх ёстой. - Унтлагын өрөөнд өдрийн гэрэл тохиромжтой
D-1	Халаалтын систем	<ul style="list-style-type: none"> - Эрүүл мэнд, эрүүл ахуйн үүднээс халаалтыг анхаарах - Унтлагын өрөөрн тохиромжтой халаалт
E-1	Агааржуулалт	<ul style="list-style-type: none"> - Эрүүл мэнд, эрүүл ахуйд нийцсэн агааржуулалттай байх - Унтлагын өрөөнд тохиромжтой агааржуулалт
K-1	Нэмэлт соёл, спортын байгууламжууд	<ul style="list-style-type: none"> - Номын сан, спорт, амралт зугаалгын байгууламж гэх мэт - Нээлттэй боловч оршин суугчдад саад учруулахгүй байх
K-2	Өдөр/шөнийн асрамжийн газар	- Ахмад настнуудад зориулсан өдөр/ шөнийн үйлчилгээ гэх мэт

Асрамжийн газрын барилга байгууламжид шаардлагатай өрөөнүүдийг тохируулах систем нь Хүснэгт 7-д үзүүлснээр орон зайн долоон бүсэд ангилагдах бөгөөд 2002 оноос хойш шаардлагатай өрөөнүүдийн тохиргоо нь барилга байгууламжийн цар хүрээ, үйлчлүүлэгчийн тооноос хамаарч өөр өөр байхаар тогтоосон.

Хүснэгт 7: БНСУ-ын асрамжийн газрын орон зайн бүс ба шаардлагатай өрөөнүүдийн тохиргооны систем

А.Хувь хүний орон зай	Б.Зочны өрөө	В.Эмчилгээн ний өрөө	Г.Эрүүл ахуйн өрөө	Д.Үйл ажиллагааны туслах өрөө	Е.Байрны менежмент	Ё.Ажилтнуудын өрөө
Унтлагын өрөө	Зочны өрөө	Физик, хөдөлмөр заслын эмчилгээний өрөө				Сувилахуйн пост
Тусгай унтлагын өрөө	Гал тогоо өрөө		Нийтийн бие засах газар		Угаалгын өрөө	Ажилтны алба
	Хоолны өрөө		Зочны угаалгын өрөө		Хатаах өрөө	Ажилчдын өрөө
						Сайн дурынхны өрөө

Барилгын үндсэн болон нэмэлт тохиргоог хүчин чадалд нь тохируулан өөр өөрөөр тоноглоно. Нэмэлт тохиргоотой холбоотойгоор 30 ба түүнээс дээш үйлчлүүлэгчийн багтаамжтай барилга байгууламжид ажилчдын өрөө, асран хамгаалагчийн өрөө, сайн дурын ажилчдын өрөө зэрэг нэмэлт өрөөнүүдийн хамт нийтлэг угаалгын өрөө/ариун цэврийн өрөө (эрүүл ахуйн өрөө), угаалгын/хатаах өрөө (гэр ахуйн) байх ёстой гэж заасан.

Асрамжийн газрын өрөөнүүдийн стандарт:

Унтлагын өрөө нь ганц хүний, олон хүний, хосын хамт амьдрах гэсэн төрөлтэй. Эдгээр өрөөнүүд нь ор дэрний аюулгүй байдал, цонхны хэмжээ, эрүүл мэнд, аюулгүй байдлын тоног төхөөрөмж, халтиргаанаас хамгаалах шал, тэргэнцэр, өдрийн гэрэл зэрэг асуудлуудад анхаарлаа хандуулж, зарим тусгай стандарт шаарддаг. Тухайлбал:

Хүснэгт 8: БНСУ-ын асрамжийн газрын тусгай стандарт

А-1.Унтлагын өрөө	Саад бэрхшээлгүй орчин Аюулгүй байдал	Өрөөний төрөл: Ганц хүний, олон хүний, хосын унтлагын өрөө Орны аюулгүй байдал: Өндрийн тохируулгатай Цонхны хэмжээ: Унтлагын өрөөний талбайн 1/7 буюу түүнээс дээш Эрүүл мэндийн тоног төхөөрөмж: Халаалт, агааржуулалт, гэрэлтүүлэг, чийгийн хамгаалалттай. Аюулгүй байдлын тоног төхөөрөмж: Хамгаалалтын бариул, орон дээр чөлөөтэй хөдөлж, босох боломжтой байх, халтиргаанаас хамгаалах шал Тэргэнцэр нэвтрэх: Босгогүй, өдрийн гэрэл
-------------------	--	---

Нийтлэг зочны өрөөний хувьд тус улсын асрамжийн газруудын дүрэм журмууд нь ахмад настнуудын бие даасан байдлыг дэмжих зорилготой байдаг. Нийтийн эзэмшлийн талбайд дараах нарийвчилсан шаардлага тавьдаг. Үүнд:

В-1.Нийтлэг зочны өрөө	Саад бэрхшээлгүй орчин Аюулгүй байдал	Орох хаалга нь орон зайг тусгаарлах ба яаралтай нэвтрэх боломжтой байх Хөтөлбөрийн өрөө: Соёлын болон үзвэр үйлчилгээний өрөөнүүд нь үнэ төлбөргүй ашиглах боломжтой байх
В-2. Гал тогоо/хоолны өрөө		Гал тогооны өрөөний шал нь усанд тэсвэртэй. Гал тогооны цэвэрлэгээ ба ус зайлуулах хоолой: Цэвэрлэх, ус зайлуулахад хялбар бүтэцтэй. Гал тогооны өрөөний хаалганы түгжээ: Сэтгэцийн өвчтэй хүмүүст зориулсан хаалганы түгжээ

Нийтлэг бие засах газар, угаалгын өрөөний стандартад хальтиргаанаас хамгаалах шал, тэргэнцэр, шөнийн гэрэл, хамгаалалтын бариул, ванн, халуун усны стандартыг багтаасан байна. Тухайлбал,

D-2.Нийтлэг бие засах газар	Саад бэрхшээлгүй орчин Аюулгүй байдал	<ul style="list-style-type: none"> - Халтиргаагүй шал - Тэргэнцэртэй хүн ашиглах боломжтой - Шөнийн гэрэл
D-3.Нийтлэг угаалгын өрөө	Саад бэрхшээлгүй орчин Аюулгүй байдал	<ul style="list-style-type: none"> - Халтиргаагүй шал - Тэргэнцэртэй хүн ашиглах боломжтой - Аюулгүйн бариул - Ванн:Гүехэн, дор хаяж нэг бариултай, гэрэлтэй босоо бариултай. - Халуун ус: Автомат термостаттай, цельсийн 40 хэмээс доош температур. - Шөнийн гэрэл

Асрамжийн газарт физик эмчилгээ, ажилтнуудын ажлын байрны талаар зохицуулалт байдаггүй бөгөөд зөвхөн эмнэлгийн болон сувилахуйн ажилтнуудын өрөөнд эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж суурилуулдаг.

1.4 Япон Улс

Асрамжийн газрын барилга байгууламж нь Барилга, байгууламжийн стандартын дагуу гэрэлтүүлэг, агааржуулалт зэрэг эрүүл ахуйн шаардлага, галын аюулгүй байдал зэрэг гамшиг ослоос урьдчилан сэргийлсэн ахмад настанд зориулсан 1-3 давхар барилга байна.

Байгууллагын стандарт

Хүснэгт 9: Япон Улсын асрамжийн газрын барилга, байгууламжийн стандарт

д/д	Өрөө зохион байгуулалт	Тавигдах шаардлага
1	Нийтийн өрөө	1 хүнд ногдох талбайн хэмжээ хамгийн багадаа 1.65м ² - Ор, тоног төхөөрөмж - Хувийн эд зүйл хадгалах тавилга - Дуут дохио өгөх төхөөрөмж
2	Угаалгын өрөө	- Давхар бүрд - Тусгай тоноглогдсон төхөөрөмжтэй
3	Ариун цэврийн өрөө	- Нийтийн өрөө болгонд байна - Дуут дохио өгөх төхөөрөмж - Үйлчлүүлэгчдэд тохирсон тоног төхөөрөмж, хэрэгсэлтэй - Шөнийн гэрэлтүүлэгтэй
4	Эмнэлгийн өрөө	- Үйлчлүүлэгчдэд эмнэлгийн үйлчилгээ үзүүлэх эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжтэй - Яаралтай үед хэрэглэх багаж хэрэгсэлтэй
	Амрах өрөө	- Сувилахуйн үйлчилгээ үзүүлэх өрөөтэй ойр байх
5	Хоолны өрөө	- 3м ² -аас дээш
6	Коридор	- Өргөн 1.8-2.7 метрээс багагүй - Өндөр 1.5-1.8 метр - Тусгай бариултай - Налуу зөөлөвчтэй шаттай

1.5 Монгол Улс

Монгол Улсад ахмад настны асрамжийн газрын барилга байгууламж, дэд бүтэц, орчны тохижилтын талаар тусгайлсан стандарт байхгүй байгаа хэдий ч “Иргэний барилгын төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний шаардлагыг тооцсон орон зай, орчин”-ы Үндсэн шаардлага **MNS 6055:2009** стандарт, Явган хүн, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан замыг төлөвлөх заавар **MNS 6056:2009**, стандарт зэргийг баримтлан барилга байгууламжийн зураг төсөлд төлөвлөлт хийх бүрэн боломжтой. Гэвч тус улсад үйл ажиллагаа явуулж буй ахмад настны асрамжийн газрууд гол төлөв хуучин өөр зориулалтай байсан барилга байгууламжид байдаг байна.

Харин үйлчилгээний хувьд ахмад настны асрамжийн үйлчилгээнд тавих нийтлэг шаардлага **MNS 5823:2016** дугаартай хэрэглэгчдэд зориулсан үйлчилгээний стандартаар зохицуулж байна.

Гурав. АХМАД НАСТНЫ ТӨРӨЛЖСӨН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН ХҮНИЙ НӨӨЦИЙГ БЭЛТГЭХ ДАВТАН СУРГАХ

3.1 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

Тус улсад асаргааны мэргэжлийн болон давтан сургалтын асуудлыг дараах хуулиудаар зохицуулж байна. Үүнд:

- Сувилахуйн мэргэжлийн тухай хууль (Pflegerberufegesetz (PflegerBG))¹⁴
- Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 11-р хэсэг буюу Ахмад настны асрамжийн даатгалын тухай хууль (SGB XI)

Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн (SGB XI) 71-р зүйлд¹⁵ зааснаар ахмад настны асрамжийн газрын мэргэшсэн сувилахуйн мэргэжилтэн наанадаж 460 цагийн тусгай (ахмад настны тусламж үйлчилгээний чиглэлээр) сургалтад хамрагдсан байх шаардлагатай.

Хүснэгт 10. Мэргэшсэн сувилахуйн мэргэжилтэн бэлтгэх, давтан сургалтын талаарх мэдээлэл

Мэргэжилтэн	Үндсэн сургалт	Давтан сургалт	Давтан сургалтын зохион байгуулалт
Эмч (Ärztin / Arzt)	- Эмчийн мэргэжил эзэмших сургалт (6-7 жил): Мэргэжлийн их, дээд сургуулийн сургалт, эмнэлгийн дадлага. Ахмад настны тусламжийн салбарт ажиллахын тулд нэмэлт мэргэшлийн сургалтад хамрагдсан байх.	- Шаардлагатай бол давтан сургалтад хамрагдана. Давтан сургалтын кредит цаг нь 20-40 байна. Гэвч мэргэжлийн болон муж улсын зохицуулалтаас шалтгаалан өөрчлөгдөж болно.	- Мэргэжлийн холбоод болон эмнэлгийн байгууллагууд сургалтыг зохион байгуулна. - Ахмад настны тусламж, эмчилгээний шинэ арга барил, эрүүл мэндийн шинэ стандартууд, эмчилгээний менежментийн чиглэлээр сургалтад хамрагдана. - Мэргэшлийн сертификат олгох, лиценз шинэчлэх.
Сувилагч (Pflegerfachkraft)	- Мэргэжлийн сургалт (3 жил): Эрүүл мэндийн үндсэн мэдлэг, асаргааны ур чадвар, сэтгэл зүйн боловсрол эзэмшсэн байх. 2,100 цагийн онолын сургалт, 2,500 цагийн практик дадлага.	- Тогтмол давтан сургалт (6 сар тутам): Давтан сургалт нь 1 жилд 24 кредит цаг байна. 1 кредит цаг = 45 минутын сургалт (тогтмол давтан сургалтын хөтөлбөрт багтдаг)	- Улсын сувилахуйн мэргэжлийн зөвлөл болон эрүүл мэндийн байгууллагууд сургалтыг зохион байгуулна. - Лиценз шинэчилдэггүй, кредит тооцож эрх сунгана. (Шинэ стандарт болон сургалтын шалгалттай)
Асрагч (Pflegerhelfer / Betreuer)	- Мэргэжлийн сургалт (1-2 жил): Асаргааны үндсэн техник, эрүүл мэндийн тусламж,	- Тогтмол давтан сургалт: (1 жил тутамд)	-Мэргэжлийн холбоод, эрүүл мэндийн байгууллагууд сургалтыг зохион байгуулна. - Давтан сургалтаар лиценз

¹⁴ <https://www.pflegeausbildung.net/umschulung/voraussetzungen-und-ablauf.html>

¹⁵ Sozialgesetzbuch (SGB) - Elftes Buch (XI) https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/

	ахмад настны сэтгэл зүйн боловсрол эзэмшсэн байх. 1,000 цагийн онолын сургалт болон практик дадлага.	Давтан сургалт нь 1 жилд 18-30 кредит цаг байна. Сургалтын хөтөлбөрийн дагуу асаргааны шинэ арга барил, тусламжийн аргачлалын талаар мэдлэг олгох.	шинэчлэх шаардлагагүй боловч мэргэшлийн шаардлагыг хангах үүднээс кредит тооцдог.
--	--	--	---

3.2 Их Британи

АНТАУТ нь үйл ажиллагааны хүрээ, чиглэлээрээ харилцан адилгүй тул асрамжийн газар бүр өөрийн үйлчлүүлэгчдийн хэрэгцээ, шаардлагын үнэлгээнд нийцүүлэн шаардлагатай ажилтнуудын тоо, ур чадварын түвшинг тодорхойлон Үндэсний асрамжийн стандартын хорооноос зөвшөөрөл авдаг. Нийгмийн халамжийн үндэсний сургалтын газар (National Training Organisation for social care) нь асрамжийн ажилтнуудад зориулсан үндэсний мэргэжлийн стандартыг боловсруулж, эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн 8 гол чиглэлээр 5 түвшин бүхий ур чадвар олгох хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлдэг байна.¹⁶ Үүнд:

- Эрүүл мэнд, аюулгүй байдал;
- Харилцаа, хандлага;
- Хувийн асрамж үйлчилгээ;
- Өвчтөнд зориулсан хувийн асрамж үйлчилгээний төлөвлөгөө;
- Эмчилгээний үйл явц, хяналт;
- Өвчтөнийг хамгаалах;
- Сэтгэц, ой санамжаа алдах өвчинтэй хүнийг асрах;
- Хөнгөвчлөх эмчилгээ, үйлчилгээ.

Эрүүл мэндийн яамнаас баталсан Ахмад настны асрамжийн газарт баримтлах Үндэсний доод стандартад заасны дагуу асрах үйлчилгээ үзүүлэх ажилтнуудын хувьд дараах шалгуурыг хангаж ажиллахыг асрамжийн газруудаас шаарддаг. Үүнд:

- Асрамжийн газрын асрах үйлчилгээ үзүүлж буй нийт ажилтнуудын 50-аас багагүй хувь нь Үндэсний мэргэжлийн ур чадварын үнэлгээ (National Vocational Qualification)-ний 2 дугаар түвшинтэй байх;
- Үйлчлүүлэгчдэд хувийн асаргаа, үйлчилгээ үзүүлж буй ажилтан 18 нас хүрсэн байх, асрамжийн газрыг хариуцан ажиллуулж буй ажилтан 21 болон түүнээс дээш настай байх;
- Дадлагажигчид (18-аас доош насны бүх ажилтнуудыг оролцуулан) Нийгмийн халамжийн үндэсний сургалтын газрын хөтөлбөрт бүртгүүлсэн байх;

¹⁶ <https://www.nvqcourse.co.uk/health-social-care.html>

- Цагдаагийн байгууллага, Хүүхэд, эмзэг бүлгийн насанд хүрэгчдийн хамгаалалт (Protection of Children and Vulnerable Adults) болон Сувилахуй, эх баригчдын зөвлөл (Nursing and Midwifery Council)-ийн бүртгэлээс тус тус тодорхойлолт авсны үндсэн дээр ажилд томилно.

Ажилтны сургалт:

30 дугаар стандарт

30.1 Ажилд орохоор бүртгүүлсэн хүн Үндэсний сургалтын газрын ажиллах хүчин бэлтгэх сургалтын зорилтод нийцсэн ажилтныг сургах, хөгжүүлэх хөтөлбөрт хамрагдах, тухайн асрамжийн газрын зорилго болон үйлчлүүлэгчдийн өөрчлөгдөж буй хэрэгцээ шаардлагыг хангаж ажиллах ойлголттой байх.

30.2 Үндэсний сургалтын газраас үүрэг болгосны дагуу бүх ажилтнууд ажилд орсноос хойш 6 долоо хоногийн дотор ажлын байр, ажлын чиг үүрэгтэйгээ Танилцах сургалтанд хамрагдсан байх. Үүнд: асрамж үйлчилгээнд баримтлах зарчим, аюулгүй ажиллагаа, байгууллага болон ажилтны үүрэг, үйлчлүүлэгчдийн онцгой хэрэгцээ шаардлага, үйлчилгээний тусгай нөхцөл зэрэг орно.

30.3 Танилцах сургалтаар бүх ажилтнууд үйлчлүүлэгч бүрийн хувийн асрамж үйлчилгээний төлөвлөгөөнд тодорхойлсон, тэдний үнэлэгдсэн хэрэгцээ шаардлага (assessed needs)-тай танилцах.

30.4 Нийт ажилтнууд жил бүр доод тал нь ажлын 3 өдрийн цалинтай сургалтад хамрагдах, (үүнд ажлын байран дээрх сургалтыг мөн оруулна), түүнчлэн бие даасан сургалтад хамрагдан, ур чадварын түвшингээ нэмэгдүүлэх.

3.3 Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

Ахмад настны халамжийн тухай хуулийн 39-2, 39-3 дугаар зүйлд ахмадын халамжийн байгууллагад ажиллах сувилахуйн ажилтантай холбоотой харилцааг зохицуулсан.

Ахмад настны нийгмийн халамжийн байгууламж нь ахмад настны дасгал хөдөлгөөн болон өдөр тутмын хөдөлгөөнийг дэмжих чиглэлээр мэргэшсэн сувилахуйн ажилтантай байна. Сувилахуйн ажилтан нь сувилахуйн ажилтан бэлтгэх сургалтад хамрагдаж, эрх олгох мэргэшлийн шалгалт өгч тэнцсэн тохиолдолд хот/аймгийн засаг даргаас сувилахуйн гэрчилгээ авсан байх ёстой.

Сувилахуйн ажилтан бэлтгэх сургалтыг Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамнаас тогтоосон стандартыг хангасан сургалтын байгууллага зохион байгуулах бөгөөд зөвшөөрлийг орон нутгийн засаг захиргааны нэгжийн Засаг дарга олгодог.

Ахмадын асрамжийн газарт ажиллаж буй ажилтнуудыг давтан сургах нь үйлчлүүлэгчдийн аюулгүй байдлыг хангах, асрамжийн газрын үйлчилгээний чанарыг сайжруулахад чухал хүчин зүйл болдог. Тиймээс сургалтын хөтөлбөрүүд нь ахмад настны бие бялдар, сэтгэл санаа болон нийгмийн хэрэгцээ, шаардлагад

нийцсэн үйлчилгээ үзүүлэхэд ажилтнуудад туслах зорилготой байх ёстой бөгөөд дараах агуулгын хүрээнд сургалтуудыг зохион байгуулдаг. Үүнд:

- Ахмад настны асаргаа, сувилгааны анхан шатны боловсрол: Үүнд нас ахих тусам хүний бие махбодийн болон сэтгэцийн өөрчлөлт, ахмад настны өдөр тутмын амьдралд дэмжлэг үзүүлэх, аюулгүй байдал, эрүүл ахуйг хангах талаар;

- Анхны тусламж үзүүлэх, сэхээн амьдруулах боловсрол: Өдөр тутмын амьдралд тохиолдож болох уналт, халуурах, амьсгалахад хүндрэлтэй байх зэрэг гэмтэл бэлтлийн үед авах арга хэмжээ, сэхээн амьдруулах (CPR) тусламж, хариу арга хэмжээ, түүнчлэн эмийг хэрхэн зөв хэрэглэх, гаж нөлөөнөөс зайлхийх талаар;

- Сэтгэцийн эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ: Ахмад настнуудын сэтгэл гутрал, айдас, ой санамж муудах зэрэг сэтгэл зүйн асуудлыг шийдвэрлэх, сэтгэцийн эсхүл танин мэдэхүйн өөрчлөлттэй хүмүүстэй харилцах болон стрессийг хэрхэн зохицуулах, сэтгэл санааны дэмжлэг үзүүлэх талаар;

- Хөгжлийн бэрхшээлийн менежментийн талаарх боловсрол: Альцгеймерийн өвчин, Паркинсоны өвчин зэрэг ахмад настны өвчний талаар, сэтгэцийн хомсдолтой, бие махбодын бэрхшээлтэй өндөр настанд зориулсан тусгай тусламж үйлчилгээ үзүүлэх талаар;

- Нөхөн сэргээх дасгал хөдөлгөөний боловсрол: Ахмад настны бие махбодын ур чадварыг хадгалах, сайжруулах, физик эмчилгээ болон дасгал хөдөлгөөн хийлгэх талаар;

- Хоол тэжээлийн менежмент: Хоолны дэглэмийг хязгаарлах менежмент: Чихрийн шижин, цусны даралт ихсэх зэрэг өвөрмөц өвчинд тохирсон хоолны дэглэм, Хооллохдоо анхаарах зүйлс: Залгихад хүндрэлтэй байгаа ахмад настанд зориулсан хоол бэлтгэх, аюулгүй хооллох арга техникийн талаар;

- Соёлын мэдрэмж, олон талт байдлын боловсрол: Соёлын ялгааг хүндэтгэх: Соёлын янз бүрийн гарал үүсэлтэй ахмад хүмүүсийг ойлгож, хүндэтгэх, олон янз байдлыг хүлээн зөвшөөрөх: шашин шүтлэг, арьсны өнгө, хүйс зэрэг олон янз байдлыг хүндэтгэх талаар;

- Эрүүл, аюулгүй байдлын сургалт: Гсрамжийн газарт галын хариу арга хэмжээ, яаралтай тусламжийн гарын авлага, уналтаас урьдчилан сэргийлэх, Эрүүл ахуйн менежмент: халдвараас урьдчилан сэргийлэх, нянгийн хяналт, эрүүл ахуйн дүрмийн боловсрол олгох зэрэг сургалтуудад хамруулдаг.

3.4 Япон Улс

Сувилахуйн байгууллагад ажиллахаасаа өмнө албан ёсны 3 жилийн сувилахуйн боловсрол эзэмшиж, Үндэсний лицензийн шалгалт өгөн сувилахуйн лиценз авснаар сувилахуйн чиглэлээр ажиллах эрх нь нээгддэг байна. Ахмад настны тусгай асрамжийн газарт ажиллах сувилахуйн мэргэжилтэн нь:

- Танилцуулах сургалт – Байгууллагын дотоод журам, стандарт, аюулгүй байдал
- Ментор сургалт – Зөвлөх сувилахуйн мэргэжилтэнд дагалдуулан сургах

- Ур чадварыг хөгжүүлэх – ахмад настантай ажиллах мөн тэдний өвөрмөц хэрэгцээ (альцгеймер, хөнгөвчлөх эмчилгээ)-ний сургалт
- Деминтийн тусламж үйлчилгээний сургалт
- Аюулгүй байдал – Хууль эрх зүй болон ёс зүйн сургалтууд
- Харилцааны ур чадвар – өвчтөнд төвлөрсөн хараа, сонсгол, танин мэдэхүйн сургалт
- Олон талт – физик эмчилгээ, хоол зүйч, хөдөлгөөн засалч зэрэг бусад мэргэжлийн багтай хамтран ажиллах арга зүйн сургалт
- Технологи инновац – цахим эрүүл мэндийн систем, дэвшилтэт технологийн сургалт
- Мэргэжил дээшлүүлэх – дотоод гадаадын сургалтад хамрагдаж нэмэлт мэргэжлийн гэрчилгээ авах сургалт гэх мэт сургалтад шат дараалалтай суралцана.

Үүнээс гадна асрамжийн газар нь сувилахуйн ажилтны ажлыг 3 сар тутам үнэлэн, нарийн мэргэшүүлэх шаардлагатай сургалт болон хүний эрхийг хамгаалах, хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх тогтолцоог бүрдүүлж, албан хаагчдад тогтмол сургалт явуулах үүрэгтэй.

3.5 Монгол Улс

Монгол Улсын Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.9 дэх хэсэгт заасны дагуу асаргааны тэтгэмж авч байгаа иргэд асаргаа, сувилгааны болон асрамжлах үйлчилгээний ур чадвар эзэмшүүлэх сургалтад хамрагдах ёстой. ХХҮЕГ-ын даргын 2012 оны 165 дугаар тушаалаар батлагдсан “Асаргаа сувилгааны болон асрамжлах үйлчилгээний ур чадвар эзэмшүүлэх сургалт зохион байгуулах журам”-аар дээрх харилцааг зохицуулж байна.

Төрөлжсөн асрамжийн газрын хүний нөөцийг бэлтгэх, давтан сургах тухайд, тус газарт ажиллаж буй эмч, мэргэжилтэн, асарагч, сувилагч нарыг Эрүүл мэндийн тухай хуульд заасан зохицуулалтын хүрээнд бэлтгэж, давтан сургаж байна. Жишээлбэл, Ахмад настны үндэсний төвд гэхэд 120 орчим ажилтан ажиллаж байгаа бөгөөд тэдгээр нь эмч, сувилагч, асрагч зэрэг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшилтэй байна.

Улсын хэмжээнд 250 гаруй ажилтан, албан хаагчид ахмад настны асрамжийн газруудад ажиллаж байна.

Дөрөв. АХМАД НАСТНЫ ТӨРӨЛЖСӨН АСРАМЖИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТӨВИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ САНХҮҮЖИЛТ

4.1 Холбооны Бүгд Найрамдах Герман Улс

Герман улсын ахмад настны асрамжийн газрын санхүүжилтийн асуудлыг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн (SGB XI) 11-р хэсэг буюу Ахмад настны урт хугацааны асрамжийн даатгалын тухай хуулийн 82-р зүйлд зохицуулсан.¹⁷

Хуульд зааснаар ахмад настны асрамжийн газрын санхүүжилт нь төрийн, хувийн болон хосолмол санхүүжилтийн хэлбэртэй байж болно. Төрийн санхүүжилттэй асрамжийн газар нь нийгмийн халамжийн даатгал, улсын төсвөөс санхүүждэг, харин хувийн санхүүжилттэй асрамжийн газар нь хувийн хөрөнгө оруулалт, төлбөрийн орлого дээр тулгуурлан үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Хосолмол санхүүжилттэй асрамжийн газар нь төрийн болон хувийн түншлэлийн санхүүжилтийг хослуулан үйл ажиллагаагаа явуулдаг байна.

Хүснэгт 11. Асрамжийн газруудын санхүүжилтийн эх үүсвэр

Шинж чанар	Төрийн санхүүжилттэй асрамжийн газрууд	Хувийн санхүүжилттэй асрамжийн газрууд	Хосолмол санхүүжилттэй асрамжийн газрууд
Санхүүжилтийн эх үүсвэр	100 % төрийн санхүүжилт (улсын болон орон нутгийн төсөв)	100 % хувийн санхүүжилт (хувийн хөрөнгө оруулалт, үйлчлүүлэгчийн төлбөр)	Төрийн болон хувийн санхүүжилт (төрийн санхүүжилт, үйлчилгээний орлого, хандив, бусад санхүүгийн эх үүсвэр)
Санхүүжүүлж буй үйл ажиллагаа	Төрөөс асрамжийн үйлчилгээ, эмнэлгийн тусламж болон бусад нийгмийн үйлчилгээ, ажилтны цалин хөлс, үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлнэ.	Асрамжийн үйлчилгээ, хоол хүнс, байр, эмчилгээ, нэмэлт үйлчилгээ зэрэг бүх үйлчилгээ, ажилтны цалин хөлс, үйл ажиллагааны зардлыг асрамжийн газраас санхүүжүүлнэ.	Төрөөс (нийгмийн халамжийн даатгал) асрамжийн үйлчилгээний 50-80 хувийг санхүүжүүлнэ. Үйлчлүүлэгчээс орон байр, хоол хүнс, нэмэлт эмчилгээ, тусгай үйлчилгээний төлбөрийг авна.

Улсын болон орон нутгийн төсвөөс санхүүждэг асрамжийн газрууд нь үйл ажиллагааны зардлыг олон нийтийн санхүүжилт, хандив тусламжаар санхүүжүүлсэн бол Нийгмийн халамжийн даатгалын санд мэдээлэх үүрэгтэй.

Мөн шаардлагатай хөрөнгө оруулалт, түрээс, хөрөнгө оруулалт, барилга байгууламжийн засвар зэргийг зээл, буцаан төлөгдөх эх үүсвэрээр санхүүжүүлэх тохиолдолд харьяа нутаг дэвсгэрийн захиргаанаас зөвшөөрөл авах шаардлагатай.

¹⁷ Sozialgesetzbuch (SGB) - Elftes Buch (XI) https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/

4.2 Их Британи

Их Британи улсад ахмад настны асрамжийн газрын төлбөр тухайн асрамжийн газар хаана байрладаг, үйлчилгээний төрөл зэргээсээ хамааран харилцан адилгүй байна. Сувилахуйн асрамжийн газрын төлбөр нь эрүүл мэндийн тусгай асрамж үйлчилгээнээс хамааран харьцангуй өндөр байна. Асрамжийн газрын 7 хоногийн дундаж төлбөр:

- Энгийн асрамжийн газар ойролцоогоор 600 фунт стерлинг
- Сувилахуйн асрамжийн газар ойролцоогоор 800 фунт стерлинг.

Асрамжийн газрын төлбөрийг үйлчлүүлэгч хувиараа, орон нутгийн захиргааны тусламжтайгаар, Үндэсний эрүүл мэндийн байгууллагын тусламжтайгаар болон хувийн эрүүл мэндийн даатгалаар тус тус төлөх боломжтой. Төлбөрийн ойролцоогоор 40-45%-ийг төрөөс буюу орон нутгаас санхүүжүүлдэг бол үлдсэн хувийг үйлчлүүлэгч өөрөө, тухайлбал, үйлчлүүлэгчийн тэтгэврийн орлогоос төлдөг байна. Ингэхдээ үйлчлүүлэгчид долоо хоногийн Хувийн зардал (Personal Expenses Allowance)-д доод тал нь 30.15 фунт стерлинг үлдээх шаардлагатай. Шаардлагатай тохиолдолд орон нутгийн захиргаанаас хувийн зардлын хэмжээг нэмэгдүүлэх боломжтой.

Орон нутгийн захиргааны тусламжтайгаар төлөх тохиолдолд үйлчлүүлэгч Санхүүгийн үнэлгээ (financial assessment) хийлгэх шаардлагатай. Санхүүгийн үнэлгээний ажилтан дараах мэдээллүүдийг нягталснаар орон нутгийн санхүүжилт авах боломжтой эсэхийг шийдвэрлэнэ:

- Орлого
- Тэтгэвэр
- Тэтгэмж (Тэтгэврийн насанд хүрсэн иргэдэд олгох тэтгэмж (Attendance Allowance) зэрэг)
- Хадгаламж
- Өмч хөрөнгө (гадаад улс дахь өмчийг оруулан тооцно).

Хэрэв үйлчлүүлэгчийн хадгаламж 23.250 фунт стерлингээс илүү бол Хөрөнгийн дээд хязгаар (Upper capital limit) гэж үзэн, мөн тодорхой хэмжээний өмч хөрөнгө эзэмшдэг бол тус тус орон нутгийн санхүүжилт авах боломжгүй байна. Өндөр настан эрүүл мэндийн байдлын улмаас асрамжийн газарт байх шаардлагатай тохиолдолд тодорхой шалгуурын үндсэн дээр Үндэсний эрүүл мэндийн байгууллагаас төлбөрийг бүрэн эсхүл тодорхой хэмжээг төлөх боломжтой.¹⁸

¹⁸ <https://www.ageuk.org.uk/information-advice/health-wellbeing/health-services/nhs-continuing-healthcare/>

4.3 Бүгд Найрамдах Солонгос Улс

Асрамжийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг байгууллагуудын санхүүжилт нь нийгмийн халамжийн сан буюу улс, орон нутгийн төсөв, хууль ёсны сан болон үйлчлүүлэгчийн хувийн зардал гэсэн гурван төрөлтэй.

Ахмад настны халамжийн тухай хуулийг хэрэгжүүлэх журмын 15-2-т ахмад настны асрамжийн газарт хэвтэх зардлыг дараах байдлаар зохицуулсан. Үүнд:

- Төрийн болон орон нутгийн засаг захиргаа зардлыг 100 хувь хариуцах: Үүнд амжиргааны тэтгэмж авагч, эсхүл эрүүл мэндийн тэтгэмж авагч 65 ба түүнээс дээш насны хүн болон 65-аас дээш насны тэжээн тэтгэх хүнгүй ахмад настан хамаарна.
- Төр болон орон нутгийн засаг захиргаа зардлын тодорхой хувийг хариуцах: Энэ тохиолдолд өргөдөл гаргагч болон түүний гэр бүлийн нэг хүнд ногдох сарын дундаж орлогоос хамаарах бөгөөд 65-аас дээш насны ахмад настан хамаарна.
- Үйлчлүүлэгч бүх зардлаа өөрөө хариуцах: Асрамжийн газар болон ахмадын нийтийн байр нь үйлчлүүлэгчээс бүх зардлыг гаргуулдаг буюу хувийн асрамжийн газар хамаарах бөгөөд 60-аас дээш насны ахмад настан хамаарна.

Өөрөөр хэлбэл, 65-аас дээш насны, үндсэн тэтгэмж авах боломжтой, эсвэл тэжээн тэтгэх хүнгүй ахмад настанд зориулагдсан асрамжийн газар нь төр эсвэл орон нутгийн засаг захиргаа бүх зардал болон зардлын тодорхой хувийг татаасаар олгодог.

4.4 Япон Улс

Ахмад настны тусгай асрамжийн газрын үйл ажиллагааны санхүүжилт нь урт хугацааны асрамжийн даатгалын шимтгэлээр дамжуулан төрийн санхүүжилт (25%), үйлчлүүлэгч болон тэдний гэр бүлээс төлөх хувийн төлбөр (10-30%), орон нутгийн санхүүжилт(45%)-ээс бүрдэнэ. Урт хугацааны асрамжийн даатгалын тогтолцооны үйлчилгээний төлөвлөгөөг 3 жил тутам шинэчлэнэ. Тус төлөвлөгөөний дагуу даатгалын шимтгэл, нөхөн төлбөрийг шинэчилдэг.

Урт хугацааны асрамжийн даатгалын шимтгэл – 40 ба түүнээс дээш насныхан эрүүл мэндийн даатгалаар дамжуулан шимтгэл төлнө. Энэ нь шимтгэл төлөгчийн орлого наснаас хамааран шимтгэлийн хэмжээ өөр өөр байна. 65-аас дээш насны иргэдийн шимтгэлийг тэтгэврээс нь автоматаар хасна.

Хувийн төлбөр – үйлчлүүлэгчийн орлогоос хамааран 10-30 хувийн төлбөрийг авна.

Орон нутгийн санхүүжилт – Асрамжийн газруудын хөгжил, ашиглалт, чанарыг дэмжих зорилгоор гаднын санхүүжилтийг олгодог. Үүнд:

- Барилга байгууламжийг барих, засварлахад татаас өгөх
- Инновацад суурилсан буцалтгүй тусламж
- Олон нийтийн хандив
- Халамж үйлчилгээний буцалтгүй тусламж зэрэг орно.

4.5 Монгол Улс

Монгол Улсын Нийгмийн халамжийн тухай хуульд зааснаар иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үзүүлэх нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээний зардлыг орон нутгийн төсөв, халамжийн сангаас гэрээний үндсэн дээр хэсэгчлэн буюу бүрэн санхүүжүүлдэг (НХтХ 26.5).

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/189 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Төрөлжсөн асрамжийн газрын төсвийг бүрдүүлэх, зарцуулах, түүнд хяналт тавих журам”-д зааснаар Төрөлжсөн асрамжийн газрын орлого дараах эх үүсвэрээс бүрдэнэ. Үүнд:

- тухайн төсвийн жилд асрамжийн газрын үйл ажиллагаанд зарцуулахаар улсын төсвөөс, эсхүл орон нутгийн төсвөөс олгосон хөрөнгө;
- асрамжийн үйлчилгээнд шууд зориулалтаар олон улсын байгууллага, гадаад улс, аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллага, иргэдээс өгсөн хандив, тусламж;
- төлбөртэй асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдсан иргэний төлсөн төлбөр;
- асрамжийн газарт хэрэгжсэн төсөл, хөтөлбөрөөс олгосон санхүүжилт;
- асрамжийн газрын үйл ажиллагааны өөрийн орлого /туслах аж ахуй, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх/;
- Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.8-д заасны дагуу тэтгэвэр авагч ахмад настан, 18 ба түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэврийн 30 хувийг асрамжийн газарт төвлөрүүлсэн хөрөнгө;
- бусад холбогдох хууль, журмын дагуу санхүүжүүлсэн эх үүсвэр.

Асрамжийн газрын үйл ажиллагааны зардалд зарцуулах хөрөнгийг Нийгмийн халамжийн тухай хуулийн 19 дүгээр зүйлийн 19.5-д заасан зардлын норматив болон төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээний стандартын шаардлага хангасан дараах үйлчилгээнд зарцуулна. Үүнд:

- эрүүл ахуй, чанарын шаардлага хангасан хоол хүнс, ариун цэврийн хэрэгсэл;
- улирлын онцлогт тохирсон хувцас, зөөлөн эдлэл;
- эмнэлгийн үйлчилгээ /урьдчилан сэргийлэх болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмчийн үзлэгт хамруулах, шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл/;
- төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэгт эмчлүүлэх үйлчлүүлэгчийн замын зардал, эмчилгээ, шинжилгээний төлбөр;
- ариутгал халдваргүйжүүлэлт;
- ариун цэврийн хэрэглэл;
- хатуу, зөөлөн эдлэл;
- үйл ажиллагааны зардал /цалин, цахилгаан, халаалт, цэвэр, бохир ус, бичиг хэрэг, албан томилолт, харилцаа холбоо, ажилтны нормын хувцас, шимтгэл, шатахуун, байгууллагын эд хогшил, тавилга, тоног төхөөрөмж /;
- үйлчлүүлэгчийн хөгжлийн үйлчилгээний зардал /үдэшлэг, уулзалт, урлаг, уран сайхан, спорт, аялал зугаалга, уралдаан тэмцээн зохион байгуулах зэрэг чөлөөт цагийн арга хэмжээ/;

- үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх /үйлчлүүлэгчийн эрүүл мэнд, чадавхад тохирсон гар урлал, төмс, хүнсний ногоо тариалах, мал маллах, байр, талбайн цэвэрлэгээ, тохижилт хийх/-тэй холбоотой зардал;
- асрамжийн газраас гарч бие даан амьдрах үйлчлүүлэгчид үзүүлэх 1 удаагийн дэмжлэг;
- асрамжийн үйлчилгээг сайжруулахад зориулсан хөрөнгө оруулалт;
- ажилтан, албан хаагчийн мэдлэг, мэргэжлийг дээшлүүлэх,
- чадавхжуулах сургалтын зардал;
- тогтвор суурьшилтай ажилласан ажилтан, албан хаагчийн нийгмийн хамгааллын зардал болон байгууллагын дотоод журамд заасан арга хэмжээний зардал;
- үндсэн хөрөнгийн элэгдэл, хорогдлын зардал;
- үндсэн хөрөнгийн урсгал засвар;
- хөрөнгийн даатгал, татвар, төлбөр;
- үйлчлүүлэгчийн асрамжийн газарт байхдаа төрүүлсэн хүүхдийн цэцэрлэг, ерөнхий боловсролын болон их дээд сургууль, коллежид суралцах хугацааны төлбөр.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/190 дугаар тушаалаар батлагдсан “Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа ахмад настан, 18 ба түүнээс дээш насны хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд тэтгэвэр олгох журам”-д зааснаар төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа нийгмийн даатгалын болон нийгмийн халамжийн сангийн тэтгэвэр авагч ахмад настны тогтоогдсон тэтгэврийнх нь 70 хувийг үйлчлүүлэгчид, 30 хувийг тухайн асрамжийн үйлчилгээ үзүүлж байгаа асрамжийн газар олгохоор зохицуулсан.

Дээр дурдсан зардлын нормативыг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 09 дүгээр сарын 28 -ны өдрийн А/130 дугаар тушаалаар тус тус баталсан байна. "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хоногт хэрэглэх хоолны норм, илчлэгийн хэмжээ, зардлын норматив"-ыг нэгдүгээр, "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хувцас, ариун цэврийн болон хичээлийн хэрэглэлийн зардлын норматив, эдэлгээний хугацаа"-г хоёрдугаар, "Төрөлжсөн асрамжийн газарт зайлшгүй байх эмийн жагсаалт"-ыг гуравдугаар хавсралтаар тус тус шинэчлэн баталсугай.

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

Герман Улс

- Нийгмийн халамжийн тухай хууль
https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_11/BJNR101500994.html
- Асрамжийн газрын тухай хууль (Heimgesetz) <https://www.gesetze-im-internet.de/heimg/>
- Асрамжийн газрын барилгын доод стандартын хууль (HeimMindBauV)
<https://n9.cl/gyjt9>
- Enhancing Dementia Nursing Homes in South Korea: Lessons from German Building Standards <https://www.mdpi.com/2075-5309/14/5/1427>
- Long-term care in germany <https://n9.cl/c5afoj>
- <https://n9.cl/96sgu6>

Их Британи

- Health and Social Care Act 2008 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/14>
- Care Standards Act 2000 <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/14/enacted>
- Care Quality Commission <https://www.england.nhs.uk/ourwork/part-rel/cqc/>
- National Minimum Standards Care homes for Older People
https://www.dignityincare.org.uk/_assets/resources/dignity/csipcomment/csci_national_minimum_standards.pdf
- Care homes <https://www.nhs.uk/conditions/social-care-and-support-guide/care-services-equipment-and-care-homes/care-homes/>
- Paying for residential care <https://www.ageuk.org.uk/information-advice/care/paying-for-care/paying-for-a-care-home/>

БНСУ

- Ахмад настны халамжийн тухай хууль (1997) <https://n9.cl/f3kwt>
- Ахмад настны халамжийн тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах журам
<https://n9.cl/dpxj7>
- Ахмадын асрамжийн байгууламж болон ажилтнуудын стандарт (Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын яамны журам 2024.11.01-д нэмэлт, өөрчлөлт орсон) <https://n9.cl/9r3hgp>
- Department of Architecture and Architecture Engineering, Seoul National University, Seoul 08826, Republic of Korea. (2024) Enhancing Dementia Nursing Homes in South Korea: Lessons from German Building Standards <https://www.mdpi.com/2075-5309/14/5/1427>

Япон Улс

- Act on Social Welfare for the Elderly
<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3930/en>

- Long-Term Care Insurance Act
<https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3807/en>
- Act on Social Welfare for the Elderly <https://www.japaneselawtranslation.go.jp>
- Standart for the staffing, facilities <https://www.mhlw.go.jp/index.html>
- 特別養護老人ホーム <https://kaigo.homes.co.jp/manual/facilities>
- 特別養護老人ホーム стандартын 24-р зүйл

Монгол Улс

- Нийгмийн халамжийн тухай хууль (2012):
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=393>;
- Ахмад настны тухай хууль (2017): <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=12453>;
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний эрхийн тухай хууль (2016):
<https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=11711>;
- <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=16389973496901&showType=1>;
- Төрөлжсөн асрамжийн газарт ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг хүлээн авах, шилжүүлэх, гаргах журам, Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 12 дугаар сарын 15-ны өдрийн А/188 дугаар тушаалын хавсралт: <https://legalinfo.mn/mn/detail?lawId=17048033844831>;
- Нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээ үзүүлэх иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулах журам, Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газрын даргын 2012 оны 164 дүгээр тушаал;
- Асаргаа сувилгааны болон асрамжлах үйлчилгээний ур чадвар эзэмшүүлэх сургалт зохион байгуулах журам: Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний газрын даргын 2012 оны 165 дугаар тушаал;
- "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хоногт хэрэглэх хоолны норм, илчлэгийн хэмжээ, зардлын норматив" Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 09 дүгээр сарын 28 -ны өдрийн А/130 дугаар тушаал;
- "Төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээнд хамрагдаж байгаа иргэний хувцас, ариун цэврийн болон хичээлийн хэрэглэлийн зардлын норматив, эдэлгээний хугацаа" Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 09 дүгээр сарын 28 -ны өдрийн А/130 дугаар тушаал;
- "Төрөлжсөн асрамжийн газарт зайлшгүй байх эмийн жагсаалт" Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын 2023 оны 09 дүгээр сарын 28 -ны өдрийн А/130 дугаар тушаал;
- Монгол Улсын нийгмийн хамгааллын тогтолцоон хийсэн дүн шинжилгээ, ОУХБ 2023:
https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@asia/@ro-bangkok/@ilo-beijing/documents/publication/wcms_895739.pdf